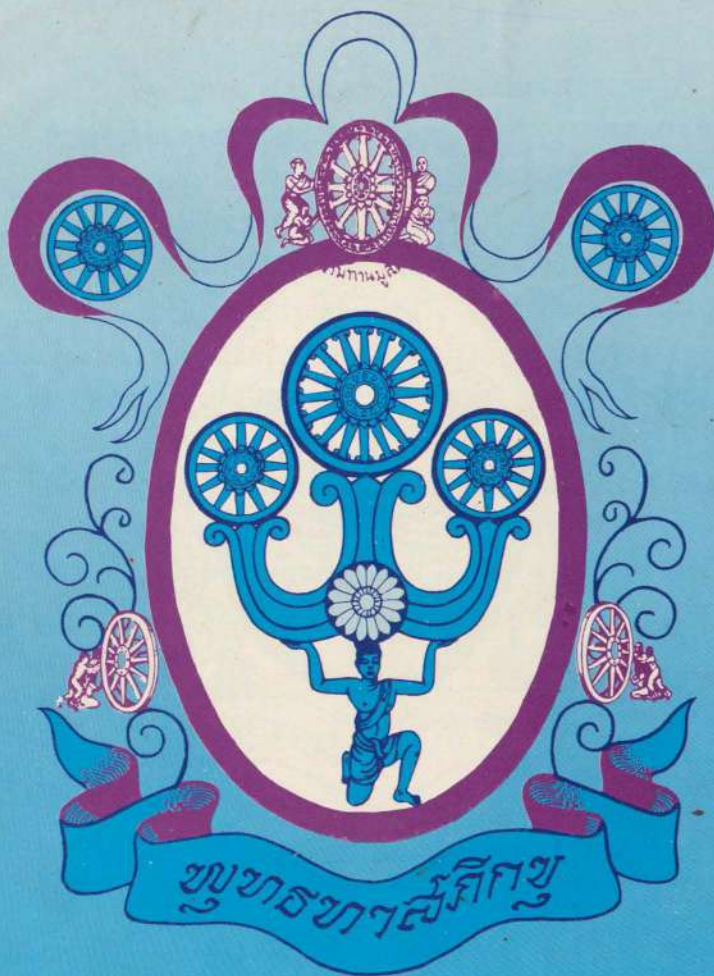

BIA-P.2.3.1/3-56

อริยสัจและอตัมมยตากถา

และ

อตัมมยตากับธรรมจักร

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๕๖]

อุทิศนา

จักรวรรดิมะลาย	จะหมนท้าวทั้งราชตรี
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธรองประสงค์ ฯ
มั่นหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนั้โลกให้อยู่ยัง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้ลวลูสู้เศร้จันาน ฯ
จะทกขั้ทนทั้งคี่นวัน	พิฆาตกนบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
บรรชั้พระพุทธรองคั้	จั้งประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพ้นภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมนสี่พันนัย	อุทิศท้าวทั้งราชตรี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

พิมพ์ที่ หจก. การพิมพ์พระนคร ๒๕-๑๑ ถนนบูรณะศาสตร์ (แยกถนนบุญศิริ) กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
 นางอารี จุฑาทวีปเปียม ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๓๔ โทร. ๒๒๒๒๐๐๐, ๒๒๒๒๐๑๕

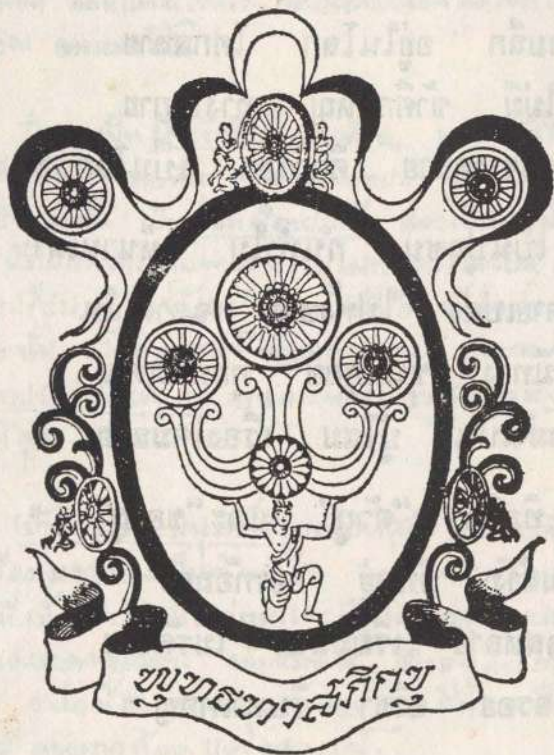
อริยสัจและอตัมมยตากถา

BIA-P.2.3.1/3-56

และ

อตัมมยตากับธรรมจักร

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๕๖]

ศรัทธาบริจาค

ของ

ผู้มาเยี่ยมชมสวนโมกข์แต่ละปี

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๕,๐๐๐ เล่ม

๓๐ ธันวาคม ๒๕๓๔

คำปรารภ

การจัดทำพิมพ์นี้ขึ้นเมื่อสุดนานคือสามร้อยกว่าปี ซึ่งโดย
แพร่ ก็โดยของคณะการกล่าวนานแห่งศิษย์รวม เว้นวัดตา-
พระจันทร์ นอกแต่ที่โลกเรา และวัดตามวัดต่าง ๆ การจัดทำ
สิ่งพิมพ์ อำนวยผลดังนี้.

ประการ = เว้น ประวัติที่แท้ ของชีวิต, แต่เขาสนใจ
ก็มีเพียงประวัติสั้น ๆ เท่านั้น สำหรับรวม. ชีวิตที่แท้
ประวัติที่แท้ นั้น เป็นชีวิตที่แท้แล้ว และเป็นเรื่องที่
เสีย ปีไร้การ การพูดทางรวมเพื่อ = ชาติที่จริง, อย่าง
ที่จะเปรียบกัน ไม่ได้เลย. ความมีชีวิตที่แท้ทุก
ประการ นั้น เป็นความแท้ ของแต่ละคน และเขาก็
อินตราบแต่กันและกัน ของการที่ด้วย ระดับผลสัมฤทธิ์
เป็นที่สุด.

เป้าหมายของมนุษย์ ที่ถูกตั้งไว้ คือ การที่
คน มีความสุขเป็นอันดี และมีความดีอื่น ๆ
ชีวิตที่ เป็นประโยชน์ แก่ตนและผู้อื่น อยู่ทุก
วัน และตลอดเวลา. ทั้งความดี ^{อื่น ๆ} ซึ่งอยู่กับ
ชีวิต ชีวิตที่แท้ = ทำให้คนมีความสุข มีความเป็น
มนุษย์ อย่างถูกตั้งไว้ และสมบูรณ์.

ข้อความของเร = ต้องเป็นดี รัก-ซื่อสัตย์-กล้า
กล้าหาญ ต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเรา หรือเสีย
ให้ดี; = ต้องเคารพ เชื่อฟัง ทรูบรรดาจารย์คนแก่คนเฒ่า

อาสาฬหบูชา

(๑๓-๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๓)

อาสาฬหมาสแม่น มาศธรรม
โอภาสส่องแสงนำ มนุษย์พื้น
จากทุกข์ทุกข์กรรม นำโลก
ไยจะมัวขุดค้น ระบบบำเบียดกัน ฯ

อาสาฬห บูชา วันพระธรรม
อันลึกล้ำ ถูกเปิดเผย เป็นปฐม
ไยจะมัว คัวใจกาย อย่างงายงม
เป็นชาวพุทธ หยุดระทม สมชื่อเอย ฯ

Wornt Wornt

อาสาฬหบูชาเทศนา

(๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๑)

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

ปวตฺติตํ ภควตา ฐมฺมจกฺกํ อปฺปฏิวตฺตियํ สมณฺเนน วา

พฺรหฺมณฺเนน วา เทเวณ วา มาเรณ วา

พฺรหฺมณา วา เกนจิ วา โลกสฺมิณฺย-ติ

ฐมฺโม สกฺกจฺจํ สิตพฺโพ-ติ.

อริยสัจและอตั้มมยตากถา

[อริยสัจสี่กับอตั้มมยตา.]

ณ บัดนี้^๕ อาตมาภาพจะได้วิสันหาพระธรรมเทศนา*
เพื่อเป็นเครื่องประดับสติปัญญา ส่งเสริมศรัทธา—ความเชื่อ
และวิริยะ—ความพากเพียรของท่านทั้งหลายผู้เป็นพุทธบริษัท,
ให้เจริญงอกงามก้าวหน้า ในทางแห่งพระศาสนาของสมเด็จพระ
พระบรมศาสดา อันเป็นที่พึ่งของเราทั้งหลาย กว่าจะยุติลง
ด้วยความสะดวกแก่เวลา.

* อาสาพหุชา เทศนาถันท์ที่ ๑.

ธรรมชาติในเวลานี้ก็เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว ว่า
 ปรารภ อาสาพหุบูชา, ท่านทั้งหลายได้พากันมาสู่สถานที่นี้
 เพื่อแสวงหาบรรยากาศเป็นพิเศษ ก็เป็นบรรยากาศในป่า
 คล้าย ๆ กับการแสดงปฐมเทศนา ของพระผู้มีพระภาคเจ้า;
 และเป็นการเสียสละบางอย่างบางประการ ก็ความลำบาก
 นั้นเอง เพื่อเป็นพุทธบูชา; บางท่านก็อุทิศส่วนมาจากที่ไกล
 ความลำบากมีเท่าไร ก็อุทิศเป็นส่วนปฏิบัติบูชาด้วยกันเท่านั้น.

บัดนี้ เป็นโอกาสแห่งการแสดงธรรมเทศนาตามประ-
 เเพณีนิยม เราจึงพากันอนุวัตตามนั้น ก็จัดให้มีธรรมเทศนา,
 อาตมาก็จะได้แสดงธรรมเทศนาเนื่องด้วยอาสาพหุบูชา เท่าที่
 จะทำได้ มีหัวข้อแสดงเรื่อง อริยสัจจสี่กับอตัมมยตา
 ๒ เรื่อง เพื่อเทียบเคียงกัน, ขอให้ท่านทั้งหลายตั้งใจฟังให้ดี
 ให้สำเร็จประโยชน์.

เรื่องแรก อริยสัจจสี่ ก็เป็นเรื่องที่ทรงแสดงใน
 พระธรรมเทศนา ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร ซึ่งทรงแสดงใน
 วันเพ็ญอาสาพหุบูชา มีคล้ายกับวันนี้; เรื่องนี้เป็นที่
 เข้าใจกันดีอยู่แล้วว่า เป็นเรื่อง ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

เพียง ๔ คำก็เป็นที่เข้าใจกันอยู่แล้ว. ส่วนเรื่อง อตัมมยตา
นั้น สังเกตเห็นว่ามีคนหน้าใหม่เป็นอันมาก อาจจะไม่เคย
ได้ยินได้ฟังคำนี้เลยก็ได้, จึงต้องขออธิบาย เพื่อให้เข้าใจ
แล้วก็จะฟังดูว่าเกี่ยวเนื่องกับเรื่องอริยสัจจนอย่างไร.

เรื่องอริยสัจโดยหัวใจ ก็คือเป็นเรื่องที่พระพุทธองค์
ทรงแสดง, หมายความว่า ทรงแสดงแต่เรื่องอริยสัจเท่านั้น
แหละ; ดังพระบาลีว่า ปุพฺเพ จาหิ ภิกฺขเว เอตริ อ
ทุกฺขญฺเจว ปญฺญาเปมิ ทุกฺขสฺส จ นิโรธํ — ภิกฺขุทั้งหลาย
ก่อนแต่^{๕๘๔}นี้ เดียว^{๕๘๕}นี้ เราบัญญัติแสดงเรื่องความทุกข์กับ
ความดับไม่เหลือแห่งทุกข์เท่านั้น, นี่เป็นหัวใจของพระพุทธ-
ศาสนา โดยพระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า พระองค์ทรงแสดงแต่
เรื่อง^๕เท่านั้น เรื่องทุกข์กับความดับทุกข์เท่านั้น, ถ้าจะย่น
ให้น้อยลงไปอีก ก็ว่าความดับทุกข์เท่านั้นแหละ; ฉะนั้น
หัวใจมัน อยู่ตรงที่ว่า เป็นเรื่องดับทุกข์. ส่วน เรื่องอตัมมยตา
เป็นตัวการดับทุกข์ หรือออกไปจากทุกข์ หรือ บังคับไม่ให้
ความทุกข์เกิด^๕ขึ้น.

ท่านทั้งหลายจงเลือกเอา ให้ความทุกข์เกิดแล้วจึงดับ,
หรือว่า บังคับไม่ให้ความทุกข์เกิดขึ้นแล้วไม่ต้องดับ. อย่าง

ไหนจะสบายกว่า? เรื่องอติมมยตาเป็นเรื่องผลักดัน ออกมา
 เสียจากความทุกข์. ไม่ต้องไปบรรพากับกับความทุกข์ ใน
 ลักษณะที่เรียกว่า *เอาไม้สั้นไปรันซี่*; เป็นคำพูดที่ไม่ควรจะ
 เอามาพูดบนธรรมาสน์ แต่ก็จำเป็นหรือจำใจที่จะต้องพูด.
 เมื่อเราจะไปต่อสู้กับความทุกข์ซึ่งหน้า นี่มันก็เหมือนกับเอา
 ไม้สั้นไปรันซี่ คือมันเลอะเทอะกันไปหมด, ถ้าอย่าให้ทุกข์
 มันเกิด หรือว่าขจัดความทุกข์ให้มันไกลออกไปห่างออกไป
 ไม่มาเกี่ยวข้องกัน มันก็สบายกว่า.

ช่วยจำไว้ให้ดีเป็นคำสำคัญที่สุด, เป็นเพชรเม็ดสุดท้าย
 ที่มันตกค้างอยู่ในพระไตรปิฎก ที่ไม่ได้เอามาพูดกัน.
 หลายปีมาแล้วเราก็พูดถึงเรื่อง *เพชรแต่ละเม็ด* แต่ละเม็ดตาม
 ลำดับ เรื่อง *อิทัปปัจจยตา* บ้าง เรื่อง *สุญญตา* บ้าง เรื่อง
อนัตตา บ้าง *ตถาตา* บ้าง แต่ละเรื่องละเรื่องเป็นเพชรเม็ด
 หนึ่ง ๆ ทั้งนี้ แต่ *เพชรเม็ดสุดท้าย* ก็คือสิ่งที่เรียกว่า
อติมมยตา; จะด้วยเหตุผลอย่างไรก็อย่าไปสนใจเลย ว่า
 ทำไมจึงไม่มีใครเอาออกมาจนกระทั่งบัดนี้. เราเอามาพูดกัน
 อาตมาเป็นผู้นำออกมาพูดกัน, ที่จริงก็ได้พูดเรื่องนี้เป็น
 คร่าว ๆ บ้างแล้วเมื่อปี ๒๕ คือพูดเรื่อง *อติมมโย*; แต่เห็น

ว้ายิ่งห่างไกลนักก็เลยพูดครั้งเดียว, เตียวหน็กเห็นว่าถึงเวลาแล้ว
ที่จะพูดเรื่องอตั้มยตานันกันให้ชัดเจนให้แจ่มแจ้ง.

อตั้มยตนา, ฟังคุณันก็แปลกหู, บางคนจะคิดว่าไม่
ใช่เรื่องในพระพุทธศาสนาเอาแมวมาย้อมขายเสียกรรมัง. ขอ
บอกว่าไม่ ไม่เป็นอย่างนั้น เป็นเรื่องพุทธศาสนา เป็นเรื่อง
หัวใจของพุทธศาสนา, เป็นเรื่องที่จะทำให้บุคคลหลุดออกจาก
โลกิยะ จากภพจากชาติเหล่านี้ไปสู่ความไม่มีภพไม่มีชาติ คือ
เป็นโลกุตตระ มันทำให้ทนอยู่กับสิ่งที่เป็ความทุกข์หรือเป็น
บ้จจัยแห่งความทุกข์ไม่ได้.

ถ้าจะมีการถามขึ้นมาว่า อะไรเป็นเครื่องบังคับผลักไส
ให้พระสิทธัตถะทนอยู่ในราชสมบัติไม่ได้ ต้องออกไปบวช,
อะไรผลักไสจนอยู่ไม่ได้ จนต้องออกไปบวช, ความรู้สึกอะไร
ที่ผลักไสพระสิทธัตถะให้ทนอยู่ในวังไม่ได้ จนต้องออกไปบวช
เป็นแน่นอน. ความรู้สึกอันนั้นแหละ คือความรู้สึกที่เรียกว่า
อตั้มยตนา, ถ้าเป็นความรู้สึกเรียกว่าญาณ หรือจะเป็นความ
รู้สึกของจิต ก็เรียกว่าสภาวะของจิต. พระสิทธัตถะทนอยู่ไม่
ได้ในบ้านในเมืองต้องออกไปบวชนั้นเพราะเหตุอะไร? ก็ต้อง

เพราะเหตุว่า ท่านเห็นว่ามันเป็นรังๆ เป็นบ่อน เป็นรัง เป็น
แก๊ง เป็นช่องแห่งความทุกข์; ก็เลยเกิดความรู้สึกว่าอยู่กับ
มันไม่ได้แล้ว, จะให้มันปรุงแต่งเราอย่างนี้ต่อไปไม่ได้อีกแล้ว
จึงได้ตัดสินพระทัยออกไปบวช.

ที่พูดว่าเห็น คนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย แล้ว
ออกไปบวช, นั้นพูดสำหรับเด็กๆ พูดสำหรับเด็กๆ เต็มวัน
มันโต โตกันมากแล้ว, อย่าพูดแต่เพียงเรื่องของเด็กๆ เลย ว่า
เห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย แล้วก็ไปบวช. มันก็ได้เหมือน
กัน นั่นก็เป็นอุปกรณ ทำให้เห็นว่า มันไม่ไหว ไม่ไหว, มัน
ทนอยู่ไม่ได้ ในเรื่องของความที่ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย;
แต่ความรู้สึกอันแท้จริงนั้นมันอยู่ตรงที่ว่า อยู่กับมันไม่ได้, จะ
ให้มันปรุงแต่งอย่างนี้ไม่ได้อีกต่อไป ดังนั้นจึงออกบวช อย่าง
ที่ว่ามันมีความหมายมากกว่า สลัดสิ่งที่เป็นที่รักที่พอใจอะไร
มีเกียรติยศสูงสุดอะไรต่างๆ นานา ก็ต้องออกไปบวช.

ขอแถมอีกสักกิดหนึ่งว่า เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว
ใหม่ๆ, ยสกุลบุตร ลูกเศรษฐีในเมืองพาราณสีใกล้ๆ กันนั้น
ก็วยเหตุอะไรไม่รู้เขาเดินคุ่มๆ ออกจากเรือนกลางดึกเข้าไปใน

บ้า บ่นว่า วุ่นวายหนอ คับแคบหนอ, วุ่นวายหนอ คับแคบ
 หนอ, จนไปพบพระพุทธเจ้า ท่านได้ตรัสธรรมะให้กัลบุตร
 ผู้^๕บวรธรรม หรือกลายเป็นพระอรหันต์ไปในที่สุด. อะไร
 ที่ทำให้ยัสกุลบุตรเหมือนกับบ๊อบอ กลางคึกเข้าไปสู่ป่า เดิน
 บ่นว่า วุ่นวายหนอ คับแคบหนอ, ก็ความรู้สึกอย่างเดียวกัน
 กับที่ผลึกไสพระสิทธิ์ตะละให้ออกไปบวช.

เป็นอันว่า มันมีความหมายตรงที่ว่า มองเห็นชัดลง
 ไปว่า นี่มันเป็น ความทุกข์, เป็น บั๊จจัยแห่งความทุกข์, ล้วน
 แต่ปรุ่ดแต่งให้เกิดความทุกข์, จึงเกิดความรู้สึกว่า ไม่เอา, ไม่
 เอา ไม่ยอมให้มันปรุ่ดแต่งเร่อีกต่อไป. ถ้าพูดกันง่าย ๆ ก็
 ไม่เอากับมันแล้วโว้ย ไม่เอากับมันแล้วโว้ย, จะพูดให้มันคัง
 ชัดเต็มความรู้สึกว่า กูไม่เอากับมันแล้วโว้ย. ความรู้สึก
 ว่ากูไม่เอากับมันแล้วโว้ย กูไม่อยู่กับมันแล้วโว้ย, หรือจะพูด
 ให้สุภาพสักหน่อยว่า พอกันที พอกันที เลิกกันที พอกันที
 เลิกกันที ไ้บ้ำ^๕พอกันที แล้วก็ออกไป, ความรู้สึกที่ทำ
 ให้เป็นอย่าง^๕นี้แหละ เรียกว่า อตัมมยตา. จะมาเกี่ยวข้องกับ
 กับท่านหงหลายบ้างก็ได้ว่า การที่ทำให้ออกมามาหาศาสนา มหา

ธรรมะ มาศึกษาพระธรรมนี้ ก็เพราะว่าเกลียดขังความทุกข์
ไม่อยากจะสมสู่อยู่กับความทุกข์.

สรุปความเอาเองเถอะว่า อตัมมยตามีความหมาย
อย่างไร, เอาตามตัวหนังสือบาลีนั้นก็ลำบากหน่อยว่า จะไม่
ยอมให้ถูกปรุงแต่งอีกต่อไป, จะไม่เกี่ยวข้องอาศัยให้สิ่งนี้ปรุง
แต่งเราอีกต่อไป. เมื่อเห็นชัดว่ามันไม่ไหว ให้มันเข้ามาเกี่ยว
ข้องปรุงแต่งมันมันทนไม่ไหว, จะขอหย่าขาดจากกัน, ฉะนั้น
ความรู้สึกที่ทำให้เกิดหย่าขาดจากกัน จากสิ่งที่เลวร้าย
หึ่งปวง หรือสิ่งที่ทนไม่ได้ทั้งปวงนั้นแหละ เรียกว่า
อตัมมยตา.

ถ้าเรามีอตัมมยตากันจริงๆ แล้ว จะละได้หมด *สิ่งใด
ที่ควรละจะละได้ง่ายๆ ละได้เพราะอำนาจของอตัมมยตา* คือ
ความรู้สึกที่เห็นชัดรุนแรงมากพอ ในความเลวทรามของมัน
อยู่กับมันไม่ได้อีกต่อไป แล้วขอหย่าขาดจากกัน.

เดี๋ยวนี้ มันหย่าขาดจากขวดเหล็กก็ไม่ได้, แถวน้ำมัน
หย่าขาดจากกระบอกน้ำหวานเมา น้ำตาลเมาก็ไม่ได้, มันหย่า
ขาดจากบุหรีก็ยังไม่ได้; พระณเรณัตถ์ก็ หย่าขาดจากบุหรี

ก็ไม่ได้ จนต้องขอร้องว่าเลิกสูบกันที โดยเฉพาะในวันวิสาขะ
 มาฆะ อาสาพหะ ก็ออกประกาศมาแล้ว. มันหย่าขาดจากการ
 พนันก็ไม่ได้, หย่าขาดจากการเที่ยวกลางคืน สถานที่เรีงรมย์
 ก็ไม่ได้, แม้ที่สุดจะหย่าขาดจากการขี้เกียจนอนตื่นสาย ก็ยัง
 ไม่ค่อยจะได้ เพราะมันไม่มีอคัมมยตาเสียเลย. ถ้ามีอคัมมยตา
 พอ มันจะหย่าขาดได้หมดแหละ : จะหย่าขาดจากบหุรีกัถิ
 ขวดเหล้ากัถิ การพนันกัถิ สิ่งเรีงรมย์ทั้งหลายกัถิ แม้กระทั่ง
 เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่อยากจะเลิกแต่ก็เลิกไม่ได้, ก็จะได้
 ขันมา.

ความรู้สึกที่มองเห็นความเลวร้ายของสิ่งนั้น จนรู้สึก
 เกิดขาดลงไปจริง ๆ ว่ากูเข้ากับมันไม่ได้อีกแล้ว, อยู่กันไม่ได้
 อีกแล้ว จึงหย่าขาดจากกัน. ถ้าใช้คำพูดหยาบคายโสกโศกบน
 ธรรมาสน์บ้าง ก็ให้อภัยเถอะเพราะว่าเพื่อจะ ประหยัดเวลา
 ที่จริงก็ไม่ค่อยถูกรวมเนียนัก ที่เอาคำเหล่านี้มาพูดบน
 ธรรมาสน์, แต่เดี๋ยวนี้อันเพื่อจะประหยัดเวลาของท่านทั้งหลาย
 บิหนึ่งจะพบกันสักครั้งหนึ่งก็ลำบาก จึงใช้คำพูดตรง ๆ ว่า
 กูเข้ากับมันไม่ได้อีกต่อไปแล้ว, หย่ากันเถิด หย่ากันที นี้คือ
 ความหมายของสิ่งที่เรียกว่า อคัมมยตา.

ถ้ามีปัญญาจะมองเห็นลึกซึ้งว่า *วิวัฒนาการความเจริญรุ่งเรืองขึ้นไปนั้น มันต้องหย่าขาดจากสิ่งที่มีอยู่ก่อน* ที่เร็วกว่า ที่ต่ำกว่า ที่ธรรมดาสามัญนั้น หย่าขาดจากสิ่งนั้น แล้วก็เลื่อนสูงขึ้นไป, แล้วก็หย่าขาดจากสิ่งนั้น แล้วก็เลื่อนสูงขึ้นไป จนสูงสุด จนหลุดพ้นออกไปจากภพจากชาติ จากโลกนี้คือ *ออตัมมยตา*. จะใช้คำว่า *ละ* ก็ได้ จะใช้คำว่า *เลิก* ก็ได้ จะใช้คำว่า *เลื่อน* ก็ได้, มองเห็นความเลวร้ายของมัน ก็ละมัน เป็นขณะ ๆ เป็นระยะนี้ไม่พอ เลิก เลิกมันเลย, ที่นี้พอจะเลิก เลิกกันจริง ๆ ก็เลื่อนขึ้นไปเสียให้พ้นจากชั้นนั้น มันจึงจะเป็นการเลิกที่แท้จริง. *ละ* ก็ได้ *เลิก* ก็ได้ *เลื่อน* ก็ได้ จากสิ่งต่ำทรามหรือธรรมดาสามัญ ที่ไม่ควรจะอยู่กับมัน เพราะต้องการจะวิวัฒนาการให้สูงขึ้นไป.

พูดโดยภาษารวมะชั้นสูง ก็ว่า *เลิก* ละจาก *อัสสาทะ* ของภพ ภพนี้ก็หมายถึง *ความเป็นแห่งจิตใจ* สำคัญมันหมาย : *กามภพ*—เป็นสัตว์ที่พอใจในกาม, *รูปภพ*—เป็นสัตว์ที่พอใจในรูปธรรมบริสุทธิ์ไม่เกี่ยวกับกาม, *อรุภพ*—พอใจในอรุธรรมที่ละเอียดสูงสุด; ละความพอใจในภพทั้ง

หลายเหล่านี้เสีย เรียกว่าละอัสสาทะ ละระสร้อย หรือเสนห์ หรืออะไรก็แล้วแต่จะเรียก ของภพทั้งหลาย.

อตัมมตา^๕ขั้นต้น ก็ละความพอใจในกามนั้นเสีย ด้วยอตัมมตา^๕ขั้นนี้ มาสู่รูปภพ, ก็ละรูปภพด้วยอตัมมตา^๕ที่สูงขึ้นไป ละความพอใจในรูปภพเสีย มาอยู่ในอรูปภพ, แล้วก็ละอรูปภพเสียด้วยอตัมมตา^๕ที่สูงขึ้นไป ละอรูปภพเสีย ก็หมดภพ หมดภพ เล็กภพ ไม่มีภพ โดยประการทั้งปวง นั่นคือการบรรลุนิพพาน หรือการเป็นพระอรหันต์.

จะมองไปที่อุปาทาน ก็ได้ อุปาทานในกามภพ ละมันเสียได้ด้วยอตัมมตา^๕ที่ทำให้พอใจในรูปภพ, ละพอใจในรูปภพเสีย ไปพอใจในอรูปภพ, ละอุปาทานในอรูปภพเสีย ก็ไปพอใจ หรือไม่พอใจ คือดับ คับความพอใจ คับภพ คับอะไรเสีย ก็เป็นไม่มีภพ สันภพ หมดภพ. ละ อะวะจะระ^๕ทั้งหลายเสีย กามาวจระ กามาวจร รูปาวจร อรูปาวจร ละไปเสียตามลำดับ กามาวจร — จิตที่หมกจมอยู่ในกาม ในการท่องเที่ยวไปในกาม, รูปาวจร — จิตที่พอใจท่องเที่ยวไปในรูป รูปธรรม, อรูปาวจร — พิจารณาท่องเที่ยวไปในอรูป; นี้มีอยู่

เป็นชั้น ๆ. ละการท่องเที่ยวไปในภพ หรือว่าในธาตุเหล่านี้
คือ กามธาตุ รูปธาตุ อรูปธาตุ แล้วก็ออกไปพ้นภพเหล่านี้
ไปสู่นิโรธธาตุ.

ใครอยากจะทำโดยหลักคำว่าธาตุ ก็จำไว้สักสี่คำ คือ
ว่า กามธาตุ ที่หลงไหลอยู่ตามปกติวิสัยของสามัญสัตว์, มัน
ก็ได้ท่องเที่ยวไปในกามธาตุ เรียกว่า กามาวจร; อะระจะระ
แปลว่า ท่องเที่ยวไป กามาวจรก็ท่องเที่ยวไปในกาม พอใจใน
รสอร่อยของกาม ในอัสสาทะของกาม, มีสัตว์หลายชนิด
กระทั่งชั้นเทวดาในสวรรค์ชั้นกามาวจร. สูงขึ้นไปเป็นรูปาวจร
ก็เป็นพวกรูปพรหม พอใจในรูปในภพที่เป็นรูปมีรูปธรรม,
สูงขึ้นไปก็เป็น อรูปาวจร อรูปพรหม. ที่เขาพูดเขากล่าวกัน
เขาว่าเป็นภพ เป็นโลก อยู่ที่ไหนก็ตามใจเขา แต่เราอยาก
เอากันที่นี้ ว่าถ้าพอใจในสิ่งที่ไม่เกี่ยวกับกาม มันเป็นรูป
ล้วน ๆ ก็เรียกว่าพอใจในรูปาวจร, ถ้าพอใจในสิ่งไม่มีรูปเป็น
เพียงนาม ก็เรียกว่า อรูปาวจร; แล้วมันก็จะละยาก ละยาก
ละได้เสนายาก.

ขออภัยยกตัวอย่างกามาวจรสักเรื่องหนึ่ง ว่าละยาก
อย่างไร. กามาวจร สัตว์พอใจในอัสสาทะของกาม หรือกาม

ธาตุ หรือกามภพอย่างที่เราเห็น ๆ เป็น ๆ กันอยู่นี้ มีปกติพอใจ
 ในเรื่องทางเพศ. พอเติบโตขึ้นมาอายุพอสมควรความรู้สึก
 เกิดขึ้นเพราะอวัยวะทางเพศทำหน้าที่ได้แล้ว ก็ประกอบกรรม
 ชนิดนั้น แล้วก็พอใจ พอใจ พอใจ อย่างถอนไม่ออก ถอน
 ไม่ออก ทั้งที่ว่ามันน่าเกลียด; พุทอย่างนี้คงจะฟังถูกแล้ว
 ว่ากิจกรรมทางเพศระหว่างเพศมันน่าเกลียด อวดเขาไม่ได้
 ต้องปกปิด. เรื่องในบาลีมีว่า การที่มนุษย์ต้องรู้จักทำเรื่อน
 อยู่ทีแรก ก็เพราะเพื่อที่จะปกปิดสิ่งนี้ มนุษย์จึงรู้จักทำเรื่อน
 ขึ้นมา. นี่มันน่าเกลียด เรื่องทางกามทางเพศนี้, แล้วมัน
 ก็สกปรก ใคร ๆ ก็ฟังออกว่ามันสกปรก, แล้วมันก็เป็นเรื่อง
 ที่สัตว์เดรัจฉานก็ทำเป็น สัตว์เดรัจฉานก็ทำเป็นเรื่องทางเพศ
 สัตว์เดรัจฉานก็ทำเป็นแม้จะไม่เก่งเท่าคน แต่มันก็ทำเป็น
 เป็นเรื่องที่สัตว์เดรัจฉานก็ทำเป็น มันทำน้อยกว่า ทำเป็น
 ฤดูกาล แต่คนทำไม่มีฤดูกาล นี้เรียกว่าสัตว์เดรัจฉานก็ทำเป็น,
 แล้วมันก็เป็นเรื่องที่กินแรงมาก เหน็ดเหนื่อยกินแรงมาก ใช้
 กำลังแรงมาก, แล้วมันก็เพ้อबाวเดียว ช่วยจำไว้ว่าบาบว
 เดียว; เคยพูดเรื่องนี้แล้วคนเอาไปลงพิมพ์ผิดเป็นบาบวเดียว

เราไม่เคยพูดว่าบ้าคนเดียว พูดว่าบ้าคนเดียว ทำกันเกือบเป็น
เกือบตาย ผลก็คือบ้าคนเดียวเท่านั้น.

นี่น่าเกลียด สกปรก สัตว์ก็ทำเป็น กินแรงมาก แล้ว
ก็บ้าคนเดียว แล้วทำไมไม่ละ ทำไมละไม่ได้? มันไม่มีความ
รู้สึกซึ่งจมองเห็นว่า อันนั้นมันเป็นสิ่งที่เลวร้ายเท่าไร,
มัน ผูกพันเท่าไร, มัน เผลอนเท่าไร, มัน ครอบงำเท่าไร
คนโง่เหล่านั้นไม่มีอ้อมมยตา, ช่วยจำไว้เถิด ว่าเพราะไม่มี
อ้อมมยตา ฉะนั้นจึงละไม่ได้, แม้มันจะเลวร้ายถึงขนาดนั้น
มันก็ละไม่ได้. ถ้ามีอ้อมมยตา มันก็ละได้ เพราะมันเห็น
เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อิทัปปัจจยตา สุญญตา ตถาตา
—เช่นนั่นเอง จนสุนัขก็ทำเป็น มันก็ละได้. นี่อ้อมมยตาชั้น
ต้น ใช้ในการที่จะละออกไปจากกามธาตุ ไปสู่รูปธาตุ ซึ่งไม่
เกี่ยวกับกามเลย บริสุทธิ์ ไม่เกี่ยวกับกามเลย ไม่เกี่ยวกับ
เรื่องเพศเลย.

เอาละ ไปสู่เรื่องไม่เกี่ยวกับเพศ เป็นเรื่องบริสุทธิ์
ก็จะขอยกตัวอย่างง่าย ๆ ว่า คนที่เล่นนกเขา เล่นโกศล เล่น
บอน เล่นหน้าวัวนั้น, บางทีมันก็บ้ามาก ๆ เหมือนกัน ไม่เป็น

อันกินอันนอน, สนใจอยู่แต่สิ่งเหล่านั้น นี่ก็เรียกว่าไม่มี
 อตัมมยตา ในการที่จะเข้าใจ แล้วก็ละรูปธรรมเหล่านั้นเสีย.
 แล้วก็ไปบ้างต่อไป ถึงขั้นที่ว่าอำนาจวาสนาบารมี ซึ่งไม่เป็น
 รูปธรรม เป็นนามธรรม เป็นอำนาจวาสนาบารมี, มันก็บ้า
 กันสุดเหวี่ยง เพราะไม่มีอตัมมยตา. ถ้ามีอตัมมยตา คือความ
 รู้สึกรู้เห็นเป็นจริงของสิ่งเหล่านั้น แล้วมันก็จะได้ ละได้, ละกาม
 ได้ แล้วละรูป ต่อไป แล้วก็ละอรุ ไปได้ มันก็หมด หมดภพ
 หมดชาติด้วยอตัมมยตาอันสุดท้าย อตัมมยตาอันสุดท้าย.

ถ้าใครจะถามว่า ทำไมพระโพธิสัตว์สิทธิ์ตะไปเรียน
 ความรู้ของอาจารย์คนสุดท้าย, อุทกคาบสรามบุตร อาจารย์คน
 สุดท้ายสอนให้จนหมด หมดภูมิ แล้วบอกว่านี่หมดเท่านั้น;
 พระสิทธิ์ตะไป โพธิสัตว์ก็ไม่พอใจ ไม่เอาด้วย เท่านั้นไม่พอ,
 ขอลา ขอลาอาจารย์ แล้วก็ทิ้งอาจารย์คนสุดท้ายไปเสีย ไปค้น
 หาของพระองค์เอง.

ข้อนี้ก็เพราะว่าอาจารย์คนสุดท้ายไม่มีความรู้เรื่อง
 อตัมมยตา ที่จะละอรุภพอันสุดท้าย คือเนวส์ัญญานา-
 สัตัญญาตนะ ก็เป็นพรหมชั้นสูงสุด, ก็เลยต้องหย่าขาดจาก

อาจารย์คนสุดท้าย ออกไปค้นหาของพระองค์เอง เพราะไม่
 สอนเรื่องอตัมมยตา ให้เป็นที่พอใจ. คือ อุทกดาบสรามบุตร
 ไม่รู้เรื่อง อตัมมยตาขั้นสูงสุด ที่จะละความพอใจในเนวสัญญานา
 นาสัญญายตนะเสียได้. พระสิทธัตถะโพธิสัตว์ก็ต้องละจาก
 อาจารย์คนสุดท้าย ไปศึกษาของพระองค์เอง จนพบเรื่องละ
 กิเลส ละอุปาทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือละอัสมิมานะ ละ
 อัตตว่าตักฺขุ ว่าของกูเสียได้ ก็เป็นพระอรหันต์สูงสุด ละกาม
 ใต้ ละรูปใต้ ละอรูปใต้ จนเห็นอกพ เห็นอสังขารโดย
 ประการทั้งปวง เพราะอตัมมยตาอันสุดท้าย.

นี่เราจะต้องละสิ่งที่ควรละมาตามลำดับ ค้ายอตัมมยตา
 ซึ่งเป็นคู่ ๆ กัน, อตัมมยตาจะละขวดเหล่า อตัมมยตาจะละ
 บุหรี ละกรเล่น ละความพอใจในอะไรต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้าศึก
 ของการพัฒนา. จะบอกให้รู้ว่ามันเกี่ยวเนื่องมาถึงโลก ๆ เรื่อง
 โลก ๆ แท้ ๆ เช่นว่าพัฒนาแผ่นดินธรรมพัฒนาแผ่นดินทอง ;
 มันทำไปไม่ได้ เพราะว่าคนเหล่านั้นไม่มีความรู้เรื่องอตัมมยตา
 ที่จะละบายมุข ยังบุชชอบายมุขอยู่ แล้วจะพัฒนาแผ่นดิน
 ธรรม แผ่นดินทองได้อย่างไรกัน. นี้ขอให้เห็นว่า เรื่อง

อติมมยทานมันจำเป็น จำเป็นลงมาถึงหมู่คนทุกชั้น ^๕ที่จะต้อง
 ละเพื่อจะพัฒนาขึ้นไปตามลำดับ.

เดี๋ยวนี้ท่านทั้งหลาย แม้จะเป็นคนหน้าใหม่พึ่งพึ่ง
 ครั้งแรก ก็คงพอจะฟังเข้าใจได้แล้วว่า อติมมยทานนั้นคืออะไร ?
 คือความรู้สึกที่ทำให้ทนอยู่ไม่ได้ กับสิ่งที่เคยทนกันมาแล้ว
 เคยอยู่กันมาแล้ว เป็นความทุกข์ทรมาน, เป็นความรู้สึกที่ทำให้
 ให้หย่าขาดจากสิ่งที่ไม่ควรจะอยู่ด้วยกัน. ละ นั่นทีราคะ
 นั้นแหละ สำคัญที่สุด. เช่นเราจะละของสวยของงามก็ไม่ใช้
 ว่าต้องละตัวสิ่งของ แต่ละนั่นทีราคะ คือความกำหนัดด้วย
 พอใจในสิ่งนั้น. ไม่ต้องเอาสิ่งนั้นไปทุบต่อยที่ไหน; เอา
 สิ่งนั้นไปทุบต่อยที่ไหนก็ไปซื้อหาอีกแหละ ไม่สิ้นสุด, แต่
 ถ้าละนั่นทีราคะในสิ่งนั้นเสีย ก็จะละได้เด็ดขาด. นั่นทีราคะ
 ในสิ่งใด มันทำให้ติดอยู่กับสิ่งนั้น ซึ่งจะถอนออกมาจากสิ่ง
 นั้นเสียได้ ก็แต่โดยอติมมยทา.

ขอให้มองเห็นให้ชัดเจนว่า มันมีความจำเป็นอย่างยิ่ง
 ที่ว่าชีวิตของเรา จะต้องมีความรู้เรื่อง อติมมยทา ต้องใช้
 อติมมยทา หรือต้องมีอติมมยทา มันจึงจะพัฒนาไปตาม

ลำดับ. ความข้อนี้ได้อธิบายไว้ละเอียดอย่างยิ่งแล้ว ในการบรรยายครั้งก่อนๆ ก่อนหน้านั้นก็เคยบรรยายมาแล้วในเรื่องชนิดนี้. สิ่งที่ทำให้อยู่กันไม่ได้กับสิ่งที่เป็นอันตราย เรียกว่า *อตั้มมยตา* แต่คนมันโง่ มันถอนออกมาไม่ได้ มันก็ยังอยู่กับสิ่งที่อันตรายอยู่อย่างนั้นเอง, หลงใหลในกาม มันก็ชวนให้กามนั้นแหละกัดเอา เผาเอา ผูกพันเอา, หลงใหลในรูป ก็รูปนั้นแหละมันผูกพันให้หลงใหลอยู่ในรูป แม้ชั้นอรุรูปไปหลงใหลกับมัน ก็มีตัวกูของกูยกหูชูหางอย่างตึง เป็นผู้ตึกว่าใคร เก่งกว่าใครอยู่ที่นั่นแหละ.

เรามามองเห็น หลับตาเห็น ว่า *วิวัฒนาการตั้งแต่แรกเริ่มเดิมที* มันเลื่อนขึ้นไป มันเลื่อนขึ้นไป, มัน *สะจากชั้นเก่าแล้วเลื่อนขึ้นชั้นใหม่* สะจากชั้นเก่าแล้วเลื่อนขึ้นชั้นใหม่เรื่อยไป *นี้ด้วยอำนาจอตั้มมยตา*; เหมือนกับเราเรียนหนังสือในโรงเรียน เลื่อนขึ้นไปทีละชั้น ทีละชั้น จะต้องมีความรู้ถูกต้องเพียงพอชัดเจน ในส่วนที่มันเหนือขึ้นไป. *นี่คืออตั้มมยตา*, ภาษาบาลีจะเรียกว่าภาษาแขกก็ได้ คือ ภาษาอินเดียภาษาโบราณ เรียกว่า *อตั้มมยตา*.

ที่ไม่มีใครเอามาสอน มาพูดให้ฟังกัน ก็คงจะเพราะไม่รู้ ไม่รู้ว่าเรื่องอะไร, เคียงนี้เราควรจะรู้แล้ว เพราะว่าพุทธศาสนาเจริญในบ้านเราเมืองเราในพวกเรานี้มันนานแล้ว แม้จะเป็นเรื่องสุดท้าย สุดท้ายก็ยิ่งดี. อาตมาจึงขอเรียกความรู้ข้อธรรมะข้อนี้ว่า เพชรเม็ดสุดท้าย ที่หลงค้างอยู่ในพระไตรปิฎกเอาออกมา, และขอยืนยันว่า มันไม่มีเรื่องอะไรสูงกว่าเรื่องนั้นแล้ว จึงเรียกว่าเพชรเม็ดสุดท้าย เพราะว่าเพชรเม็ดนี้ช่วยให้พ้นจากโลก พ้นจากโลกไปสู่โลกตระ อตัมมยตา มาเมื่อไรก็ละภพทั้งปวง พ้นภพแล้วก็ไปสู่ความไม่มีภพ ไม่มีสังขาร ก็เลยเป็นสิ่งสุดท้าย.

เราจะมาสรุปกันง่าย ๆ ก็ได้ ว่าเห็น อนิจจตา—ไม่เที่ยง, แล้วก็เห็น ทุกขตา—เป็นทุกข์, เพราะต้องอยู่กับสิ่งที่ไม่เที่ยง, แล้วก็เห็น อนัตตตา ไม่มีตัวตนที่จะต่อสู้ภาวะอันนี้ได้ ก็เป็นทุกข์ เพราะต้องทนอยู่กับสิ่งไม่เที่ยง ไม่มีอะไรต่อสู้ได้ เรียกว่าอนัตตา. ที่นี้ก็เห็นว่า โอ้ มันเป็นตามธรรมดา เช่นนี้ อยู่กันตามธรรมดาเช่นนี้ เรียกว่าธัมมจิตตา, ต้องเป็นตามธรรมชาติอย่างนี้ เพราะมันมีกฎของธรรมชาติบังคับ อยู่อย่างเฉียบขาด นี้เรียกว่าธัมมนิยามตา, ความเป็นไปตาม

กฎของธรรมชาติ, ความเป็นไปอย่างหนักคือ เป็นไปตาม
อิทัปปัจจยตา หรือเหตุปัจจัย. ที่นี้ก็เห็นว่า อ้าว ทั้งหมด
ไม่มีตัวตน, ไม่มีอะไรที่เป็นความหมายแห่งตัวตน วางจาก
ตัวตน โดยประการทั้งปวง เรียกว่าเห็น สุนฺณญตา เห็น
สุนฺญา, เห็นสุนฺญา แล้วก็ โธมน้อย่างนี้เอง เช่นนี้เอง
เช่นนี้เอง อย่างนี้เอง นี้เรียกว่าเห็น ตถาตา ที่นี้ก็เห็น
อตัมมยตา.

รับรองว่าใครมี ๔ ทา ๔ ทา อย่างนี้ละก็รอด รอดถึง
ที่สุดด้วย, มีตา ๔ ดวง แต่ไม่ใช่ดวงตา แต่เผชิญเสียงมัน
พ้องกันด้วย : ทา ทา ทา ทา. ขอให้ มี ๔ ทาเถอะ อนิจจตา
ทุกขตา อนัตตตา นี้ชุดหนึ่ง, แล้วก็ รัมมฐิตตา รัมมนิยามตา
อิทัปปัจจยตา นี้ชุดหนึ่ง, แล้วก็ สุนฺณญตา ตถาตา อตัมมยตา
อีกชุดหนึ่ง ชุดละ ๓ ๓ ชุดเป็น ๙. นี้แม่แก้วตาทั้งหลาย
๔ ตัว ใครมีแล้วเอาตัวรอดได้, ขอให้สนใจเถอะ.

ถ้ายังไม่เข้าใจเดี๋ยวนี้ ก็เอาไปศึกษา รับรองว่าไม่ต้อง
ไปยุ่งยากที่ไหนนัก ไม่ต้องลำบากสำนักวิปัสสนาอันเป็นที่ไหน
นัก, ศึกษาให้มองเห็น อนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา รัมมฐิตตา
รัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา สุนฺณญตา ตถาตา, แล้วก็อตัมมยตา

จบกัน นี่เป็นเพชรเม็ดสุดท้ายอย่างนี้. เอาละ พอแล้วสำหรับ
เรื่องอัครัมมยตา.

เอา, หน้มาถึงหัวข้อที่ต้งไว้ที่จะบรรยายว่า อริย-
สัจจสี่กับอัครัมมยตา, อริยสัจจสี่ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ
มรรค, ถ้ายังไม่รู้เรื่องสี่อย่างนี้ ก็เรียกว่าไม่ไหวแล้วกลับบ้าน
เถอะ; มันเป็นหน้าปากอกเต็มที ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค
อริยสัจจสี่เคยฟังมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว. เรื่องอัครัมมยตา แปลก
ใหม่อย่างนี้ ขออภัยที่จะต้องพุกกันมากหน่อย, ครันรู้เรื่อง
อัครัมมยตาดีพอแล้ว ก็มาเปรียบเทียบกันให้เห็นว่ามันเกี่ยวข้อง
กันอย่างไร หรือในบางกรณีมันก็เป็นสิ่งเดียวกัน.

เรื่องทุกข์ ทุกขสัจจ ความทุกข์, ทุกขสัจจนั้น
คือ สิ่งที่ทำให้ต้องแสวงหาอัครัมมยตา หรือให้มีการใช้
อัครัมมยตา, เพราะเป็นทุกข์จึงทำให้ต้องแสวงหาอัครัมมยตา
และใช้อัครัมมยตาเพื่อดับทุกข์.

หน้ สมุทัยสัจจ ก็คือ สิ่งที่จะต้องใช้อัครัมมยตา
เข้าไปจัดการ เหตุให้เกิดทุกข์ ก็เลส ตัณหา คือสิ่งที่ต้อง

ใช้อตัมมยตาเข้าไปจัดการ ไปทำลายมันเสีย ทำลายเหตุแห่ง
ทุกข์เสีย.

ที่นี้ นิโรธสังขี นิโรธสังขีกับทุกข์ได้ ก็คือการที่
อตัมมยตามันได้ทำหน้าที่ของมันสำเร็จแล้ว, มันกับทุกข์ได้
หรือจะเรียกว่า เป็นผลแห่งการมี การใช้อตัมมยตาก็ได้.

ที่นี้ก็มาถึง มรรคสังขี มรรคสังขีก็คือ วิธีที่จะทำ
ให้เกิดมีอตัมมยตา, มรรคสังขีมีองค์แปด คือแปดข้อ แต่
ละข้อ ๆ ล้วนแต่เป็นวิธี เป็นเครื่องช่วย เป็นฐานที่ตั้ง ให้
เกิดอตัมมยตา.

คุณก็ดูเอาเองซิ ว่าอริยสังขีกับอตัมมยตามันเกี่ยว
ข้องกันสักเท่าไร.

บททวนอีกครั้งหนึ่งว่าทุกข์สังขี มันเป็นเรื่องที่บังคับ
เราไม่ได้, เราทนอยู่ไม่ได้ต้องแสวงหาอตัมมยตามาฆ่ามันเสีย,
มันบีบบังคับ ทุกข์สังขีมันบีบบังคับให้เราทนอยู่ไม่ได้ ต้อง
หาความดับทุกข์ ก็คือหาเครื่องมือที่จะดับทุกข์ได้ ก็คือ
อตัมมยตา คือไม่เอาของมัน ไม่เอากับสิ่งที่มันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์
หย่าขาดจากสิ่งที่ให้เกิดทุกข์ โดยไม่ต้องรอช้า, นี้ทุกข์สังขี
เกี่ยวกับอตัมมยตาอย่างนี้.

แล้วก็ *สมุทฺยสัจ* ได้แก้ค้นหาทั้งหลาย หรืออวิชา
อะไรก็ตาม ที่เป็นกิเลสที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์, ก็คือสิ่งที่เราจะ
ต้องหาอะไรมาจัดการกับมันเสีย มันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์, ก็คือ
สิ่งที่ทำให้เราต้องไปหา *อัมมยตา* มาจัดการกับมันเสีย. จัด
การที่เหตุให้เกิดทุกข์ ดีกว่าไปจัดการกับตัวทุกข์โดยตรง, ไป
จัดการกับตัวทุกข์โดยตรง มันเหมือนกับเอาไม้สั้นไปรันซี่ ไม่
ต้องอธิบาย, ถ้าเราจัดการกับตัวเหตุที่ให้เกิดทุกข์ มันไม่ต้อง
ละเอียดอ่อนอย่างนั้น มันก็จัดการได้เรียบร้อย; ฉะนั้นจัดการ
ที่เหตุให้เกิดทุกข์ ดีกว่าที่จะไปจัดการกับตัวทุกข์โดยตรง.
ดังนั้นจึงต้องมี *อัมมยตา* ในการที่กำจัดสมุทัยแห่งความทุกข์
คือกิเลสค้นหา.

ที่นี้มาถึง *นิโรธสัจ* ที่ว่าดับทุกข์ได้สิ้นเชิงแล้ว
ก็เพราะมี *อัมมยตา* แล้วใช้ *อัมมยตา* สำเร็จแล้ว *อัมมยตา* ได้
ทำหน้าที่ของมันครบถ้วนแล้ว เป็นผลแห่งการใช้ *อัมมยตา* ได้
สำเร็จ, ดับความทุกข์ได้สิ้นเชิง อย่างนี้ก็เรียกว่า *นิโรธสัจ*.

ขอให้ท่านทั้งหลายมองเห็น *นิโรธ*, *นิโรธะ* ความดับ
ดับ หรือ ละ หรือ เลิก หรือ เลือน, แล้วแต่ละจะใช้คำไหน ละ
หรือดับ ดับอัสสทาเณในกามในอกุศล, ละกามละอกุศลเสียด้วย

รูปธาตุหรือนานัตถุเบกขา ที่เกิดมาแต่รูปฌานที่มีอารมณ์ต่าง ๆ, แล้วก็จะอัสสาทะของรูปธาตุหรือรูปฌานรูปภพเหล่านั้นเสีย ด้วยอรุปรธาตุ ด้วยอตัมมยตาที่สูงขึ้นไป โดยเอกัตถุเบกขา ซึ่งมีมาจากอรุปฌาน ซึ่งมีภาวะเพียงอย่างเดียว, แล้วก็จะอรุปรธาตุ หรืออรุปฌานอรุปภพเหล่านั้นเสีย ด้วยอตัมมยตา. มันเป็นของละเอียดอย่างยิ่ง, มันเป็นที่สูงสุด ในบรรดาสิ่งที่มนุษย์จะยึดมั่นถือมั่นด้วยอุปาทาน ในภพ ในชาติ ในตัวในตน; มันมีขึ้นไปได้จนถึงชั้นอรุปร จนกระทั่งแนวสัญญาตาสัญญาตนะ ก็ละหรือดับเสียได้ด้วยอตัมมยตา, จึงเห็นได้ว่า นิโรธ นิโรธ ๆ เป็นชั้น ๆ ไป : ดับกามเสียด้วยรูป, ดับรูปเสียด้วยอรุปร, ดับอรุปรด้วยอตัมมยตา, ก็เป็นอันว่านิโรธ. นิโรธ นั้นแหละ คือตัวอตัมมยตา, ตัวอตัมมยตาคือตัวนิโรธ เพราะมันดับ ออกมา หลุดพ้นออกไปจากสิ่งที่ไม่ควรจะมี.

เอา, ที่นี้ก็เหลืออริยสังขัตที่ ๔ ข้อสุดท้าย คือ มรรคสังขัตประกอบไปด้วยองค์แปด ประการ.

องค์แรก สัมมาทิฏฐิ, สัมมาทิฏฐิ — ความเห็นชอบ จะเรียกว่าปัญญาก็ได้ปัญญาเห็นชอบ ทิฏฐิเห็นชอบ มีความ

รู้ชอบ เห็นชอบถูกต้อง นั้นมันเป็น บ่อเกิดของอตัมมยตา
 อตัมมยตา อตัมมยตามาจากสัมมาทิฏฐิ, สัมมาทิฏฐิช่วยให้
 เห็นอตัมมยตา ช่วยให้รู้จักอตัมมยตา ช่วยให้เลือกสรรจัดหา
 อตัมมยตา.

ที่นี้ สัมมาสังกัปปะ — ปรารถนาชอบ คำริชอบ
 ก็ ใครที่จะมืออตัมมยตา มาด้วยความทุกข์เสีย, ความใคร่ที่จะมี
 อตัมมยตามาด้วยความทุกข์เสีย นี้แหละคือสัมมาสังกัปปะ คือ
 อยากจะหย่าขาดจากมันเสีย สัมมาสังกัปปะ, จะหย่าขาดจาก
 ความทุกข์ เหมือนกับรู้ว่าเมียมี่ขู้หรือผัวมีขู้ ก็อยากจะหย่า
 ขาดจากมันเสียอย่างนั้นแหละ นี้สัมมาสังกัปปะ, คือสัมมา-
 สังกัปปะ มันใคร่ มันอยาก มันประสงค์ ที่จะดับความทุกข์
 หรือปัญหาเหล่านั้นเสีย.

ที่นี้ก็มาถึง สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมา-
 อาชีวะ ผนวกเข้าด้วยกันคือการประพฤติกระทำ ที่ถูกต้อง
 ในทางกาย ทางวาจา หรือตัวชีวิตภายนอก. อันนี้เป็นราก
 ฐานของชีวิต ที่อาจจะมืออตัมมยตา, ชีวิตที่สมบูรณ์ด้วยความ
 ถูกต้องทางกาย ทางวาจา อรรถภาพที่มีความถูกต้องทางกายทาง

วาทา มีความเป็นชีวิตที่เหมาะสม ที่จะรองรับ หรือให้เกิด
 อดัมมยตา.

ที่^{นี้}ก็มาถึงหมวดสุดท้าย สัมมาวายามะ — ความพาก
 เพียรชอบ คือ พากเพียรที่จะให้เกิดอดัมมยตา แล้วเลื่อน
 ขึ้นไป เลื่อนขึ้นไป เลื่อนขึ้นไป จนมื่ออดัมมยตาสมบูรณ์ที่สุด
 สำเร็จได้ด้วยสัมมาวายามะ.

ต่อไป สัมมาสติ มีความระลึกรู้ถูกต้อง ถูกต้องโดย
 แท้จริง ถูกต้องนี้จะทำให้เกิดมื่ออดัมมยตา; ถ้าระลึกรู้ไม่ถูก
 ต้อง กำหนดไว้ในใจไม่ถูกต้อง มันก็ไม่เกิดความรู้ลึกถึงที่สุด
 ที่จะอยากหย่าขาดจากสิ่งเหล่านี้. ดังนั้น สัมมาสติจึงเป็น การ
 ระลึกที่ทำให้เกิดมื่ออดัมมยตา เรื่อย ๆ ไปจนกว่าจะสมบูรณ์.

ที่^{นี้} ก็มาถึงข้อสุดท้าย สัมมาสมาธิ ก็คือ การมี
 อดัมมยตาเป็นขั้น ๆ ไป จนถึงขั้นสุดท้าย คือเอกัคคตอุเบกขา.
 มีสัมมาสมาธิที่แรกก็ละกามและอกุศล, รูปฌานที่หนึ่งละกาม
 ละอกุศล มามีวิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา, แล้วละไปตาม
 ลำดับ ตามลำดับ จนถึงจตุตถฌาน ก็มี นานัตตอุเบกขา เกิดขึ้น,
 ละกามธาตุกามภพได้เด็ดขาด โดยอำนาจสมาธิที่เป็นนานัตต-

อุเบกขาของรูปฌาน. ครั้นแล้วก็เลื่อนขึ้นไปสู่อุเบกขา มั่น
 ก็มี *เอกัตตอุเบกขา* คืออุเบกขาที่คมเฉียบยิ่งขึ้นไปกว่านั้น
 เพราะมันรวมเป็นหนึ่งเดียว, เอกัตตอุเบกขานี้ก็ละรูปฌานเสีย
 ได้ ละนาคัตตอุเบกขาก็เสียได้ ก็เหลืออยู่แต่เอกัตตอุเบกขา.
 ก็มี *อตัมมยตา* เกิดขึ้นเป็นอันสุดท้าย ละเอกัตตอุเบกขาก็
 ก็เป็นโลกุตตระ ก็เป็น มรรค ผล นิพพาน.

เราจะถือว่าอตัมมยตาเป็นอันสุดท้ายของธัมมวิจิ-
 ญาณ คือญาณฝ่ายที่จะให้เกิดโลกุตตระก็ได้, หรือจะเป็น ตัว
 จุดเปลี่ยน ขณะที่เปลี่ยนจากโลกียะไปสู่โลกุตตระก็ได้, หรือ
 ว่าเป็น จุดเริ่มต้น เป็นจุดตั้งต้นของฝ่ายนิพพานญาณ หรือ
 ฝ่ายโลกุตตระก็ได้. มันมีใจความมากกว้างขวางอย่างนี้ มัน
 ทำให้อยากจะเปลี่ยน แล้วมันก็เปลี่ยน แล้วมันเริ่มสู่อันใหม่,
 ทั้ง ๓ ขั้นตอนนี้เรียกได้ว่าอตัมมยตาทั้งนั้นแหละ; ทั้งนั้น
 จึงมีการละจากภพ จากสังขารเหล่านี้ แล้วก็ข้ามไปสู่ฝ่ายโน้น
 คือฝ่ายที่ไม่มี.

ญาณทั้งหลายมีชื่อเป็นอันมาก ที่อยู่ฝ่ายธัมมวิจิ-
 ญาณ — เห็นความจริงของสังขารทั้งหลาย มันสูงสุดอยู่ที่เพชร

เมื่อสุดท้าย คืออตัมมยตา, แล้วมันก็เกิดการเปลี่ยน เปลี่ยน
 แล้วก็เปลี่ยนฝ่ายนิพพานญาณ ซึ่งจะต้องถือเอาวิราคะเป็นจุด
 ทิ้งทิ้ง จะเอานิพพิทารวมเข้าไว้ก็ได้. เมื่อเห็นสิ่งนั้นทั้งปวง
 แล้วมันก็นิพพิทา เอียงไปฝ่ายโลกุตตระ เกิดฝ่ายนิพพานญาณ.
 ฝ่ายนี้เป็นธัมมวิจิตรญาณ ตรงกลางเป็นการเปลี่ยน ฝ่ายโน้นเป็น
 นิพพานญาณ, เป็นการเปลี่ยนแล้วเรียกว่า อตัมมยตาได้ทั้งนั้น
 ให้มีการเปลี่ยนก็แล้วกัน, มันอยากจะเปลี่ยน แล้วมันก็
 เปลี่ยนแล้วมันก็เปลี่ยนแล้ว, ทุกๆกรณีไป นับตั้งแต่เรื่อง
 คำๆ ท้อยๆ เรื่องเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งมันต้องการจะเปลี่ยน
 แล้วมันก็เปลี่ยน แล้วมันก็เปลี่ยนแล้ว ๓ อย่างนี้คืออตัมมยตา.

ที่นี้เราหมายถึงสัมมาสมาธิที่มันเปลี่ยนด้วยอำนาจ
 ของสมาธิ : รูปสมาธิก็ละกามและอกุศลเสีย อรูปสมาธิก็ละ
 รูปสมาธิเสีย อตัมมยตาก็ละอรูปสมาธิเสีย แล้วมันก็จบกัน
 กลายเป็นเรื่องนิพพาน นิพพาน.

นี่หนทางให้ถึงความดับทุกข์ คือ อริยมรรคมีองค์
 แปด มันก็เป็นอย่างนี้.

ท่านทั้งหลายเข้าใจข้อความนี้แล้วจะเห็นได้ว่า อริย-
 สัจจ์สี่กับอตัมมยตานั้นเกี่ยวข้งกันอย่างไร หรือบางทีก็
 เป็นอันเดียวกันอย่างไร; ขอให้สนใจ. มันคงจะทำความ
 ยุ่งยากลำบากบ้าง เพราะมันเป็นเรื่องสำคัญที่สุดหรือสูงสุด
 หรือมันเป็นจุดที่ช่วยให้หลุดพ้นได้; แต่ถ้าเห็นว่ายุ่งยากนัก
 ลำบากนัก ไม่เอาละโว้ย ก็ตามใจ ก็ปิด ปิดฉาก ไม่ต้องศึกษา
 ก็ได้; แต่ถ้าว่าอยากจะได้ทุกข์ จะละเหตุแห่งทุกข์แล้ว
 ก็จงสนใจอตัมมยตาเถิด. เดียวนี้ก็ได้พูดเฉพาะในแง่ที่มา
 เปรียบเทียบกับอริยสัจจ์ โอกาสหลังมีก็จะพูดเรื่องอตัมมยตา
 ในแง่อื่น หรือโดยปริยายอื่นอีกต่อไป.

สรุปความว่า วันนั้นได้แสดงธรรมะเรื่อง อริยสัจจ์สี่
 กับอตัมมยตานั้นเกี่ยวพันกัน บางทีก็พันเกลียวกัน เป็นอัน
 เดียวกันกับอริยสัจจ์ โดยลักษณะเช่นนั้น. ผู้ฟังครั้งแรก ก็
 เอาไปเป็นจุดตั้งต้นสำหรับศึกษาเรื่อย ๆ ไป, จนกว่าจะมี
 อตัมมยตาช่วยยกออกไปจากโลกหรือโลกิยะ ไปสู่โลกุตตระ
 เนื้อบัพฐา เนื้อความทุกข์โดยประการทั้งปวง, เรียกว่า
 เนื้อโลกเนื้อภพ เนื้อการปรุงแต่งของสังขารทุกชั้นตอน,

ทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นชั้นไหน ไม่ว่าจะเป็นชั้นกาม หรือชั้นรูป หรือชั้นอรุรูป.

การบรรยาย^{๕๔}ก็พอสมควรแก่เวลา เพราะว่ามันเหนื่อยแล้ว, วันนั้นไม่ค่อยมีแรงจะพูดด้วย ก็ต้องขอยุติการบรรยายเรื่องอริยสัจกับอตั้มมยตาไว้เพียงเท่านี้ก่อน. ขอให้ท่านทั้งหลายทำในใจให้ดี อย่าให้มันกลายเป็นเรื่องเป่าปี่ให้เต่าฟัง ก็คงจะไม่เสียทีที่มาจากที่ไกล, เหน็ดเหนื่อยมาจากที่ไกล มาช่วยกันให้เกิดผลอันสูงสุด ก้าวหน้าในทางแห่งพระศาสนาของสมเด็จพระศาสดา.

ขอสรุปความว่า พระศาสนาอันแสนประเสริฐ^{๕๕}นี้ จะมีอยู่กับเราก็คงเฉพาะต่อเมื่อเราใช้พระศาสนา พูดตรง ๆ ก็ว่าใช้ "มัน" พระศาสนาจะมีอยู่กับเราก็คงต่อเมื่อเราใช้มัน, ยิ่งใช้มันยิ่งอยู่กับเรา ยิ่งใช้มันยิ่งอยู่กับเรา; ขอภัยใช้คำหาบายคาย เพราะไม่รู้จะพูดคำไหนดี จะมีพระศาสนาได้ก็ต้องเพราะเราใช้มัน ยิ่งใช้มันยิ่งอยู่กับเรา มันยิ่งพัฒนาขึ้นไป. ขอให้ใช้พระศาสนาเป็นเครื่องพัฒนาชีวิต ให้ถึงจุดสูงสุดของชีวิต คือสงบเย็นและเป็นประโยชน์.

ชีวิตพัฒนา พัฒนา พัฒนากันให้สุดเหวี่ยง, แล้วมันก็เป็นชีวิตที่เย็น สงบเย็นไม่มีความทุกข์และเป็นประโยชน์, สองความหมายนี้ก็พอแล้ว เป็นชีวิตเย็นแล้วก็ยังเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย; ถ้าปรารถนามากเกินกว่านั้น คิดว่าบ้าแล้ว, ลองดูซิ ใครลองปรารถนาให้มากไปกว่านี้ มันจะบ้าเอง เพียงว่ามันเป็นชีวิตที่สงบเย็นและเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย มันพอแล้ว ถ้ามากกว่านั้นมันก็บ้าแล้ว. ขอให้อย่าไปหลงไหลอะไรที่มันแปลกประหลาดมหัศจรรย์ น่าตื่นเต้นเข้าใจไม่ได้ ให้มันเสียเวลา, เอาแต่ที่เห็นอยู่ว่ามัน ดับทุกข์ได้ สงบ เย็น แล้ว เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย คือช่วยดับทุกข์ให้คนทั้งโลกได้ ก็แล้วกัน.

การบรรยายเทศนานักสมถกรรมแก่เวลา ขอยุติด้วยการตักเตือนท่านทั้งหลายว่า พระศาสนาจะอยู่กับเรา ก็เพราะว่าเราต้องใช้พระศาสนานั้น, ยิ่งใช้พระศาสนา พระศาสนาจะยิ่งอยู่กับเรา มิฉะนั้นจะหายไปไหนหมดก็ไม่รู้; พัฒนาให้ถึงที่สุดให้มีความสงบเย็นเป็นนิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้, แม้จะน้อยๆ ก็เถอะ มันค่อยเป็นนิพพานใหญ่ สมบูรณ์ถาวรเอง

ในที่หลัง. ทำอย่างนี้ได้ ก็จะเป็นผู้เจริญงอกงาม ในทางแห่ง
 พระศาสนาของสมเด็จพระบรมศาสดา, ไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็น
 มนุษย์ และพบพระพุทธศาสนา มีความสุขอยู่ทุกทิวาราตรีกาล
 ค้ำยัน จงทุก ๆ คน เทอญ.

เอวี่ ก็มีด้วยประการฉะนี้.

อทัมมยตากับธรรมจักร.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

อาตมาขอโอกาสแสดงธรรมเทศนา* ในลักษณะของ
การบรรยายธรรมะ เพื่อความสะดวกบางอย่าง หัวข้อที่จะ
บรรยายในครั้ง^{นี้} ก็สืบเนื่องมาจากการบรรยายเมื่อตอนบ่าย
บนภูเขา, ด้วยมีความประสงค์อย่างยิ่ง ในการที่จะให้ท่านทั้ง
หลาย เข้าใจเรื่องอทัมมยตา; โดยเฉพาะผู้มาใหม่ ซึ่งไม่เคย
ได้ยินได้ฟัง แล้วก็ได้ยินได้ฟังเพียงครั้งเดียว ไม่อาจจะเข้าใจ
ได้อย่างทั่วถึง เดียวก็จะลืม เดียวก็จะเลือนหายไปหมด. ดัง
นั้นขอบรรยายเรื่องเกี่ยวกับอทัมมยตาเพิ่มเติมอีกสักครั้ง, ใคร
จะว่า อทัมมยตา ขึ้นสมองก็ได้ไม่เป็นไร ขอให้สนใจฟัง สนใจ
ฟังอย่างยิ่ง เพื่อให้สำเร็จประโยชน์.

* อาสาฬหบูชาเทศนาถันท์ที่ ๒

เรื่องนี้จะเรียกว่า เป็นเรื่อง *ควันทองของอดัมมยตา* ก็ยังได้เหมือนกัน, แต่หัวข้อเรื่องจริง ๆ นั้นชื่อว่า *อดัมมยตา* กับ *ธรรมจักร*, ก็จะพูดเรื่อง *อดัมมยตา* กับสิ่งที่เรียกว่า *ธรรมจักร* เพราะวันนี้เป็นวัน *อาสาฬหบูชา* เป็นวันที่ทรงแสดง *ธรรมจักร* หมายความว่า ทรงประกาศอำนาจโดยทาง *ธรรมจักร* ให้แผ่ไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ก็แผ่ไปยังลัทธิศาสนาอื่น ๆ ที่มันขัดแย้งกันอยู่ ก็ไม่ใช่พระพุทธรูปศาสนาอื่นนั้นแหละ. ทรงประกาศธรรมจักรไปในหมู่เจ้าลัทธิเหล่านั้น เพื่อจะกวาดล้างสิ่งที่เป็นมิจฉาทิฏฐิออกไปให้เป็นโลกที่มีแสงสว่าง, แต่ว่าคำพูดอย่างนั้นมันโอหัง มันยกหูชูหาง มันไม่ใช่วิสัยของพระพุทธรเจ้า.

ขอให้จำไว้ให้แม่นยำ เป็นการตักเตือนกันอีกครั้งหนึ่งว่า *พระพุทธรเจ้าท่านถือหลักไม่กล่าวคำขัดแย้งกับใคร ๆ ในโลก, เทวโลก มารโลก พรหมโลก หมู่สัตว์พร้อมทั้ง สมณพราหมณ์* คือหมดทั้งสิ้น; ไม่กล่าวคำที่จะเป็นการขัดแย้ง กับใคร ๆ ในทุก ๆ โลก; และท่านก็ใช้คำว่าประกาศ *ธรรมจักร*; หรือเราจะใช้คำว่าประกาศธรรมจักรกันแทนที่จะใช้คำว่า *ศักดิ์* กัน, หักล้างพวกอื่นหรือลัทธิอื่น, นี้ไม่ต้องมี.

การประกาศธรรมจักรนี้มีความหมายบริสุทธิ์ ไม่เป็นการ
กระทำเพื่อเหยียบย่ำผู้ใด ทำลายผู้ใด ขัดแย้งผู้ใด, นี้ขอให้
สนใจอย่างนี้.

อาการของธรรมจักร.

ที่นี้ เราก็คงดูกันในแง่ของ การประกาศธรรมจักร
สิ่งที่มีอำนาจเรียกว่าจักร คืออาวุธหรือแสนยานุภาพ, อาวุธที่
เขาเรียกกันสมัยนี้ สมัยโน้นเขาเรียกกันว่าจักร เพราะสิ่งที่
เรียกกันว่าจักรนั้นมันมีคม แผ่ไปที่ไหนก็สามารถจะบุกเบิก
ออกไปได้, แล้วก็ในลักษณะธรรมจักรนี้ด้วยแล้ว ก็เรียกว่า
ไม่มีใครอาจจะต้านทาน. ทรงยังธรรมจักรให้เป็นไป อันใครๆ
ในโลก เทวโลก มารโลก พรหมโลก หมู่สัตว์สมณพราหมณ์
เหล่านี้ไม้อาจจะต้านทาน นี้อาการของธรรมจักร มีความ
หมายสั้น ๆ ว่ามันตัด ตัด ตัดทุก ๆ อย่างที่ควรจะต้องตัดหรือจะ
ต้องตัด. ความหมายของ อตัมมยตา ก็เป็นอย่างเดียวกัน
แหละ ต้องการจะตัดหรือเพิกถอนสิ่งที่มีมันไม่ควรจะมี,
หรือสิ่งที่มีมันเหนียวรั้งไว้ในกองทุกข์ผูกพันไว้ในกองทุกข์ จะ
ตัดมันให้ขาดออกไป ด้วยสิ่งที่เรียกว่าจักร, แล้วยังเป็น

ธรรมจักร คือ จักรของธรรมะ ไม่ใช่จักรอย่างที่เขารู้จักกันในการสงคราม.

จักรธรรมะนี้สามารถจะเข้าไปได้ในที่ทุกแห่ง แม้ในจิตของคน, จักรนี้สามารถจะบุกเบิกเข้าไปในจิตของคน ไม่ใช่เพียงแต่จะแล่นไปทั่ว ๆ โลกหรือภายนอก แต่เข้าไปในภายในคือจิตใจของคน ; เข้าไปกวาดล้างสิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในจิตใจของคน ให้มันออกไปเสีย ก็เป็นจิตใจที่บริสุทธิ์ สะอาด สงบ อิสระ ไม่มีความทุกข์ใดๆ เหลืออยู่ได้เลย, นี่เราเพิ่งเล็งความหมายของคำว่าธรรมจักรในลักษณะนี้.

ถ้าแผ่ไปทั่วโลก ก็หมายความว่าถึง โลกภายในจิตใจคน ; โลกภายนอกนั้นเขาก็รบราฆ่าฟันกันด้วยจักรธรรมคาสามัญ ตัดแล้วเลือดแดงฉาน. นี่ไม่ต้องมีการตัดที่เรียกว่า เลือดแดงฉาน แต่มันตัดยิ่งกว่านั้นอีก คือ เข้าไปตัดอวิชชา ตัณหา มานะ ทิฏฐิ ในจิตใจคนให้มันเกลี้ยงไป, นี่เรียกว่า ตัดโลกภายใน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพราะว่า โลกภายนอกนั้นมันขึ้นอยู่กับโลกภายใน. ถ้าแก้ปัญหาก็เป็นโลกภายในได้ปัญหาก็โลกภายนอกมันก็หมดตามไปเอง เพราะว่าโลกภายนอกนี้เกิดมาจากโลกภายในมันออกมาจากอิทธิพลของ

โลกภายใน มันคิดก่อนแล้วมันก็ออกมา. ก็สังเกตเห็นได้แล้ว
ว่า การพัฒนา การสร้างสรรค์ การทำความเจริญต่าง ๆ นานา
เหล่านี้ มันออกมาจากความคิดในภายใน. โลกภายนอกมัน
จึงขึ้นอยู่กับโลกภายใน คือความคิดของมนุษย์. ถ้าโลก
ภายในได้รับการชำระสะสาง ให้ถูกต้องผ่องแผ้วบริสุทธิ์หมด
จด, มันก็จะมีผลออกมาถึงโลกภายนอก ก็ว่าจิตใจชนิดนั้น
มันก็จะสร้างโลกภายนอก ให้เป็นโลกที่งดงามน่าอยู่น่าดู.

ระบบการศึกษาที่ไม่ถูกต้อง ทำให้โลกมีวิกฤตการณ์มากขึ้น.

เดี๋ยวนี้จึงดูซิ โลกของเราไม่น่าอยู่ เต็มไปด้วยสิ่งที่
เดือดร้อนรำคาญ, รู้ได้ในข้อที่ว่า ต้องเพิ่มคุกตะราง เพิ่ม
ตำรวจ เพิ่มศาล เพิ่มโรงพยาบาลประสาท เพิ่มโรงพยาบาลบ้า,
สิ่งเหล่านี้มันเพิ่มมากกว่ายิ่งกว่า การเพิ่มของจำนวนคนใน
โลกที่มันเพิ่มขึ้น; นี่ก็เพราะว่าการพัฒนานั้น มันไม่ถูกต้อง
โลกในภายในมันไม่ถูกต้อง เพราะว่าการศึกษามันให้กันแต่
เรื่องภายนอก. การศึกษาทั้งโลก ระดับอนุบาลเด็กอมมือ
ขึ้นไป ถึงระดับมหาวิทยาลัยอะไรก็สุดแท้ มันพูดกันแต่เรื่อง

โลกวัตถุ หรือเป็นเรื่องทางวัตถุ นอกจากนั้นแล้วมันก็เป็นเรื่องทำให้คนฉลาดๆ ฉลาดท่าเดียว ฉลาดกันท่าเดียว ไม่สอนเรื่องบังคับกับความฉลาด.

เอาตามขอประกาศตรงๆ ว่าไม่บูชา ไม่ชอบ ไม่นับถือระบบการศึกษาของโลกในปัจจุบันนี้ ทั้งโลกเลย เพราะว่ามันสอนแต่ให้ฉลาดๆ ฉลาดอย่างเดียว มันไม่ควบคุมความฉลาด. แล้วคนก็เอาความฉลาดนั้นไปหาประโยชน์ของตัว เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัวอย่างลึกซึ้งกว้างขวาง เพราะว่ามันฉลาด, ให้นักมันแต่ความฉลาด ไม่ให้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี หรือธรรมะที่จะมาควบคุมความฉลาด. การศึกษาแบบนี้มันก็มีแต่จะทำให้โลกนี้มีวิกฤตการณ์มากขึ้นๆ, คอยคุเอดะ มีแต่จะต้องเพิ่มศาลเพิ่มเรือนจำ เพิ่มตำรวจ เพิ่มโรงพยาบาล วิกฤตวิบัติมากขึ้นๆ เพราะการศึกษามันไม่ถูกต้อง.

มันจึงต้องคิดต่อไปว่า จะทำกันอย่างไร ที่ภายในจิตใจ หรือโลกในภายในของมนุษย์นั้นจะเกิดความถูกต้องขึ้นมา. มันก็จะต้องเอาธรรมะนี้เข้าไป ไปจับได้ มิฉฉาปฏิวัติความเห็นแก่ตัว หรือเห็นแก่วัตถุ เห็นแก่ร่างกายโดยไม่

เห็นแก่จิตใจ, รู้จักกันแต่เรื่องทางร่างกายหรือทางวัตถุ มันก็เป็นเรื่องที่น่าสงสารหรือน่าหัว.

ความเห็นแก่ตัวมีมากขึ้นตามความเจริญของโลก.

ท่านทั้งหลายลองเสียเวลาสักหน่อย เปรียบเทียบกันดู ว่าบ้านเมืองที่เจริญแล้ว ไม่เคยไปคุรุปรถ่ายก็ได้, เมืองนอกเมืองนาบ้านเมืองที่เป็นมหาประเทศใหญ่โต มันมีตึกرامมีสิ่งก่อสร้างอย่างเหลือที่จะกล่าว แล้วไปเทียบดูกับบุรุษหรือโพรงไม้ หรือกระท่อมของคนป่า สมัยที่ยังไม่ค่อยจะนุ่งผ้ายังไม่รู้จักทำอิฐแม่แต่สักก้อน มันก็ทำตึกไม่ได้ก็อยู่โพรงไม้ อยู่กระท่อมไปตามเรื่อง. ที่นี้ เปรียบเทียบดู ชั้นเรือบินดูบ้านเมืองที่มันใหญ่โตมหาไพเราะสุดสายตานั้น แล้วก็ไปเปรียบเทียบดูกับบ้านคนป่า กระท่อมคนป่าหรือรูของคนป่า มันต่างกันมาก, นี่ความเจริญมันมากถึงขนาดนี้. แต่แล้วไปดูที่ตัวความสงบสุข ความสงบสุขไม่มี เพราะว่ามันมีความต้องการมากเกินไป มีความเห็นแก่ตัวมากเกินไป. คนป่านั้นยังไม่รู้จักเห็นแก่ตัว เพราะไม่ได้รับการศึกษาให้ฉลาด เหมือน

คนสมัยนี้ ที่ศึกษาให้ฉลาด แล้วเอาไปใช้สำหรับเห็นแก่ตัว
 มันก็เลยรบราฆ่าฟันกันมากขึ้น ๆ, นี่ยังเจริญ ยิ่งเจริญก็คือ
 ยิ่งใกล้วิกฤตัญญ์, ยิ่งเจริญ ยิ่งเจริญคือยิ่งเดินเข้าไปใกล้ ๆ
 วิกฤตัญญ์ที่จะฆ่าฟันกันเหมือนกับฆ่าเนื้อฆ่าปลา, แล้วก็วินาศ
 กันหมดเกือบทั้งโลก เหลือไม่กี่คนมาตั้งต้นกันใหม่.

ข้อความอย่างนี้ก็มิในพระบาลี แม้คนนอกพระ-
 พุทธศาสนาเขาก็มี เขาก็กล่าว เขาก็เชื่อ, ก็เชื่อกันอย่างนั้น;
 ว่ามนุษย์นั้นจะเจริญ ๆ แล้วอายุมันก็จะสั้นเข้า ๆ เพราะความ
 ออยากมันมีมากกว่าเวลาที่ จะอำนวยให้สำเร็จตามความอยาก
 อย่างนี้เรียกว่า อายุมันสั้นเพราะความต้องการมันมาก เวลา
 มันเร็ว ไม่ทันใจ นี้เรียกว่า อายุมันสั้น ก็คือกิเลสมันมาก
 มันแหละ หมายความว่าอายุมันสั้น. อายุมันจะ สั้น ๆ ๆ เข้า
 ทุกที ๆ จนกล่าวเป็นอุปมาว่า อายุ ๑๐ ปี ๕ ปี ปีเดียวตาย.
 อายุมันสั้น ก็เพราะความอยากมันมากเหลือประมาณ เวลาไม่
 พอสำหรับจะใช้ทำตามความอยาก เพราะเห็นแก่ตัว เพราะ
 เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัวรุนแรง ๆ คนบ้าโง่จนไม่รู้จักเห็นแก่ตัว
 ถึงจะเห็นบ้างก็น้อยมากอย่างเอามาเปรียบกันไม่ไหว.

ถ้าเราเชื่อถือหรือถือเอาตามข้อความเก่า ๆ ในบาลี มนุษย์สมัยศึกคัมภีร์นั้นไม่ได้ทำนาออก ไปเก็บข้าวสาธิตที่ เกิดเองอยู่ในป่ามากิน, ไปเก็บเข้ากินเข้า ไปเก็บเหินกินเหิน, อะไรที่มันมีอยู่ในโลกในแผ่นดิน ก็ไปเก็บมา เก็บเข้ากินเข้า เก็บเหินกินเหิน, นี่มันไม่มีเรื่องอะไรที่จะต้องเห็นแก่ตัว. ต่อมามันมีคนฉลาดขึ้นมานิดหนึ่งว่า กูเอามาให้พอทั้งเข้าทั้ง เหิน, ออกไปที่เดียว เอามาให้พอทั้งเข้าทั้งเหิน นี่มันก็เริ่ม เริ่มเห็นแก่ตัว. ต่อมาฉลาดกว่านั้น กูจะทำยังไงทำฉาง ไปเก็บ มาใส่ยังใส่ฉาง, ในป่ามันก็ไม่พอมันก็ไม่พอ, ต่อมามันก็ต้อง ทำสิกรรม ต้องปลูกข้าวแทนที่จะคอยเก็บเอาจากในป่า. มันก็ฉลาด ฉลาดมาในทางที่จะเห็นแก่ตัว ที่แรกที่เดียว มันก็คล้าย ๆ สัตว์เตรจฉาน มัน โง่จนไม่รู้จักเห็นแก่ตัว, นี้เรียกว่าโลกภายในมันสกปรกรกรุงรังมากขึ้น ๆ มากขึ้นใน จิตใจ ตามความเจริญของโลกนี้.

เอาสิ, หลายคนคงจะคิดว่า ไร่ตำนี้บ้าแล้ว พุทอะไร ไม่นิยมเสื่อมใสความเจริญในโลก, ความเจริญของโลก ที่เขา เจริญจนไม่รู้จะเจริญกันอย่างไร กลับเห็นเป็นเรื่องเลวร้าย. เจริญอย่างเห็นแก่ตัว ทำไปตามธรรมดา มันได้น้อยไม่พอแก่

ความต้องการต้องใช้ความเห็นแก่ตัว, ใช้ความคดโกงกอบโกย
ทุกสิ่งทุกอย่าง, ในจิตใจก็เจริญๆ เจริญแต่ความรู้ความคิด
อย่างนี้, นี้จะไปกันถึงไหน มันก็มีแต่ว่าจะวินาศในที่สุด.
ความเห็นแก่ตัวเพิ่มขึ้นๆ กระทั่งมัน ต้องการจะครองโลก
มันจะแบ่งกันครองโลก หรือมันหุนกันครองโลก แล้วมันก็
รบกันเอง; เป็นเรื่องมีคดีพิพาท เพราะความเห็นแก่ตัว เพราะ
ธรรมะไม่สามารถจะควบคุมได้.

ธรรมจักรจะดับปัญหาทั้งหลายได้หมด.

มองเห็นสิ่งเลวร้าย รุ่งรังกาแน่นเต็มอัดไปหมด
อย่างนี้ก่อนดี, แล้วค่อยนึกถึงว่า อะไรจะมาช่วยตัดทำลาย
สิ่งเหล่านี้ แล้วจึงค่อยนึกถึงสิ่งที่ เรียกว่า ธรรมจักร ธรรม-
จักร นั้นเอง จะตัดทำลายเลิกถอนสิ่งเหล่านี้ ให้มันสะอาด
เกลี้ยงเกลา; แม้ว่ามันจะมีความเจริญทางวัตถุมาก แต่ถ้า
จิตใจมีธรรมะสะอาดอยู่แล้ว มันก็ไม่เป็นไร ความเห็นแก่ตัว
ก็ถูกควบคุม. *การศึกษาเปลี่ยนเสียใหม่ มาสอนแต่เรื่อง
ควบคุมความเห็นแก่ตัว, ควบคุมกิเลสตัณหา, ให้รักเพื่อนเกิด*

แก่ เจ็บ ตายทั้งหลายทั้งปวง, นี่จึงจะมีความหมายว่า เจริญ ทั้งฝ่ายวัตถุและฝ่ายจิตใจ.

เดี๋ยวนี้อยากจะพูดว่ามีเจริญแต่ฝ่ายวัตถุ ไม่เจริญใน ฝ่ายจิตใจ, โลกนี้มันจึงเต็มไปด้วยวิฤทธิการณณ์ ยิ่งยากลำบาก ทุกอย่างทุกประการเหลือที่จะกล่าว. ถ้ามันเจริญทางฝ่ายจิตใจ ขึ้นมาอย่างเพียงพอกับความเจริญทางวัตถุแล้ว มันก็ไม่ใช่ อย่างนั้น มันจะอยู่กันอย่างมีความสุข, อยู่กันอย่างความรักใคร่เมตตา กรุณา เรียกว่าอยู่กันอย่างเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย นั้นแหละ. ทุกคนอยู่กันอย่างเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ลัทธินายทุนก็ไม่มี เอง ลัทธิคอมมิวนิสต์ก็ไม่มีเอง ลัทธิอะไรทำนองนั้นมันก็ไม่มี, มันมีแต่ลัทธิเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นสังคมนิยมของ ธรรมชาติ. ถ้าเป็นสังคมนิยมของกิเลสมันก็อย่างเดิมแหละ คือ เห็นแก่พวก รวมพวกที่จะกอบโกย. เดี่ยวนี้เป็น สังคมนิยม ของธรรมชาติ เห็นแก่สังคมที่ประกอบไปด้วยธรรมชาติ มันก็ กระทำแก่กันอย่างเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย นี้แหละ สันติภาพ ในโลกมันจะเกิดขึ้นมาได้.

แล้วอะไรจะช่วย? ก็ต้องมีสิ่งที่จะตัดสิ่งเลวร้าย ตัดสิ่งเลวร้ายในโลกนี้ให้หมดไป, อาตมาก็ไม่มองเห็นสิ่งอื่นใด

นอกจากธรรมจักร ธรรมจักร. เรามาช่วยกันสร้างสรรค์ การ
รู้จักใช้ธรรมจักร ให้เป็นไป ตามที่พระพุทธเจ้าท่านได้ทำ
เป็นตัวอย่าง, เผยแผ่ธรรมจักร คือเผยแผ่ความถูกต้อง
ให้มันมีความถูกต้องในทุกสิ่งทุกอย่างทั่วไปในโลก, นั่นแหละ
คือ ธรรมจักรทำหน้าที่. เคียงวันเราก็มาศึกษาธรรมะกัน,
ศึกษาธรรมะกัน เพื่อจะเอาไปใช้ให้เป็นจักร สำหรับตัดปัญหา
ทั้งหลายให้มันหมดไป, ให้ธรรมจักรตัดปัญหาทั้งหลาย
ให้หมดไป. ตัดปัญหาภายในคือความโง่หรือกิเลสของคน,
แล้วก็ตัดปัญหาภายนอก โดยเมื่อคนมันเป็นสัมมาทิฐิแล้ว
มันก็ไม่มีความอะไรที่จะเป็นอันตรายหรือเป็นศัตรู มันอนุโลม
ตามกันไปอย่างนี้.

ขอให้พวกเราทุกคน หวังพึ่งพาสิ่งที่เรียกว่า ธรรม-
จักรเถิด; วันนั้นก็ เป็น วันธรรมจักร วันอาสาฬหบูชาวันนี้
ก็เป็นวันธรรมจักร วันประกาศธรรมจักร เป็นวันของ
ธรรมจักร เราจึงพูดกันถึงเรื่องธรรมจักร.

ธรรมจักรอ้อมมยตา.

ที่นี้ทุกพูดเลยต่อไปถึงว่า จะมีธรรมจักรอย่างไร จะใช้
ธรรมจักรอย่างไร ที่จะตัดความเลวร้ายทั้งหลายเหล่านั้นให้

หมดไปได้. ก็ขอย้อนมาเรียกว่า ธรรมจักรอตัมมยตา ธรรม-
จักรอตัมมยตา สิ่งที่เราเรียกว่าอตัมมยตานี้จะต้องใช้ให้
เป็นธรรมจักร ที่จะชำระชะล้างสิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในโลกนี้
ให้มันหมดไป, ทำลายสิ่งที่เป็นวิกฤตติการณให้มันหมดไป,
ทำลายข้าศึกของสันติภาพให้มันหมดไป แล้วมันก็จะเหลืออยู่
แต่ความสุขสงบสุข.

เราเคยคิดกันหรือเปล่า ว่าเราจะมีธรรมะกันไปทำไม?
เราจะศึกษาธรรมะกันไปทำไม? ขอให้นึกถึงข้อที่ว่า ชีวิตที่
สูงสุดนั้นก็คือชีวิตที่สงบเย็นและเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย.
ชีวิตที่สงบเย็นเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายได้อย่างไร? มันต้อง
เอาสิ่งเลวร้ายออกไปเสียให้หมด โดยอาศัยธรรมจักร คือ
อตัมมยตา, ให้ใช้ออตัมมยตาในทุกแง่ทุกมุมในทุกความหมาย
เพื่อจะกำจัดสิ่งเลวร้ายให้หมดไปจากโลก ทั้งโลกภายในและ
โลกภายนอก แล้วก็ประสพสันติภาพ.

เมื่อตอนกลางวันก็ได้พูดถึง ออตัมมยตา มากพอแล้ว
ที่จะรู้จักว่า มันคืออะไร, พูดให้สั้น ๆ สรุปความก็คือว่า ปัญญา
อันสูงสุดสามารถที่จะมองเห็นว่า สิ่งนี้ไม่ควรจะอยู่กับกู แล้วก็
ตัดล้างเพิกถอนมันออกไปเสียได้ ตามความหมายของสิ่งที่

เรียกว่า อตัมมยตาอตัมมยตา. ว่าที่จริงมันต้องใช้ในทุกความ
หมาย ในทุกระดับ ในทุกกิจกรรม, สิ่งชั่วร้ายจะต้องถูก
ขจัดออกไปจากจิตใจ สร้างสรรค์สิ่งถูกต้องตั้งขึ้นมาแทน ;
ปัญญาที่ทำให้รู้จักสิ่งนั้น แล้วกำจัดสิ่งเลวร้ายออกไปเสียได้
นั่นแหละ คือสิ่งที่เรียกว่า อตัมมยตา.

เพราะการอบรมแวล้อมที่ไม่ถูกต้อง
^๗ ^๘ ^๙ ^{๑๐} ^{๑๑} ^{๑๒} ^{๑๓}
มนุษย์จึงมีความยึดมั่นถาวรตามอายุ.

ใครลองกิดคู้ที่ว่า กิจกรรมไหน กรณีไหนที่ไม่ต้อง
ใช้ อตัมมยตา เพราะเหตุใด เพราะเหตุว่ามนุษย์ออกมาจาก
ท้องแม่ โดยไม่มีปัญญาอะไรเลย จะเรียกว่าความโง่ก็ได้ ;
อย่าเรียกว่าความโง่เลย เรียกว่าไม่มีปัญญาก็แล้วกัน. พอ
คลอดออกมาจากท้องแม่แล้ว ก็ถูกแวล้อมให้มีความคิดผิด
เห็นผิด, ไปลุ่มหลงที่จะยินดียินร้าย ก็จะทำพอใจหรือจะไม่
พอใจ หลงรักที่น่าพอใจ หลงเกลียดที่ไม่น่าพอใจ โต้ขึ้นมา
ด้วยความรู้สึกอย่างนี้, นี้เรียกว่ามันโง่ มันโง่เข้าแล้ว ; แม้ว่า
ออกมาจากท้องแม่ไม่ได้โง่ มันเฉยๆกลางๆออกมา. พอ
ออกมาจากท้องแม่แล้ว มันก็เริ่มตั้งต้นโง่ เพราะว่า มนุษย์

ไม่ได้มีระบบวัฒนธรรม คำสอนที่ดั่งาม ที่จะอบรมทารกพอ
สักว่าคลอดออกมาแล้วอย่าให้มันโง่ มันไม่มีนี่ มีแต่ทำให้โง่.

ก็จะต้องขอร้องที่พูดว่า พ่อแม่นั้นแหละไม่รู้เรื่องน
ผู้เลี้ยงทารกไม่รู้เรื่องน, ก็บ่อนเข้าไปแต่ความโง่ ให้หลงรัก
สิ่งที่น่ารัก ให้หลงเกลียดโกรธ สิ่งไม่น่ารัก. เด็กทารกก็รู้จัก
เกลียด รู้จักรัก รู้จักชอบ รู้จักขังมากขึ้น ๆ ๆ เป็นเงาตามตัว,
แล้วมันจะต้องเป็นทุกข์ เป็นทุกข์มากขึ้น ๆ ๆ จนสูงอายุไป
โน่น. ถ้าโชคดีมันนึกได้นั้นแหละจึงจะคิดทำลายล้างความ
ทุกข์ หรือความโง่น, นี่มันน่าสงสารไหม. ถ้าว่ามีกรอบรม
สั่งสอนมาตั้งแต่ต้น ตั้งแต่เล็ก ๆ ตั้งแต่อ่อนแต่เอออก ให้จิตใจ
เดินมาในทางไม่โง่ มันก็จะดีกว่านี้.

เดี๋ยวนี้ได้ปล่อยให้ไปเินทางโง่ แล้วก็ส่งเสริมให้โง่
หนักขึ้นไปอีก เพราะว่าทุกคนจะสอนเด็ก ๆ ให้เกิดเข้าใจว่า
มีตัวกู มีของกู, ผู้ใหญ่นั้นแหละ จะพูดกับเด็ก ๆ ว่า นี่อันนี้
ของหนู พ่อของหนู, แม่ของหนู, บ้านเรือนของหนู, วัควาย
ของหนู, ไร่นาของหนูจะพูดแต่อย่างนี้. ไม่ได้มีการสั่งสอน
ให้รู้ว่า มันไม่ใช่ของกู ไม่ใช่ตัวกู, มันเป็นสิ่งที่มียู่ตาม

ธรรมชาติ แล้วเข้าไปเกี่ยวข้องกับมันให้ถูกต้อง ถ้าเกี่ยวข้องกับ
ไม่ถูกต้องมันจะกัดเอา คือเป็นทุกข์นั้นแหละ ถ้าเข้าไป
เกี่ยวข้องกับในฐานะที่เป็นตัวกู—ของกู มันก็กัดเอา คือเป็น
ทุกข์. แต่แล้วก็ไม่วายที่จะสั่งสอนเด็ก ๆ เล็ก ๆ นั้น โดยตรง
บ้างโดยอ้อมบ้าง ให้มันเข้าใจผิดว่าเป็นตัวกูเป็นของกู.

ยกตัวอย่างว่าเด็กตัวเล็ก ๆ เดินไปชนโต๊ะ ชนเก้าอี้
ชนตู้อะไรก็ตาม แล้วมันเจ็บมันก็ร้อง. พี่ พี่เลี้ยงหรือคน
เลี้ยงก็ไปช่วยตี, ตีโต๊ะตีเก้าอี้ว่าทำเด็กร้อง ทำน้องกูร้อง
ทำลูกกูร้อง, ช่วยตีโต๊ะตีเก้าอี้. เด็กก็ยังคงคิดว่านั่นเป็นตัวตน
เราก็คือตัวตน, ในั้นก็เป็นตัวตน, มันเป็นตัวตนที่จะทำลาย
ล้างกัน มันก็เตะเก้าอี้ หรือช่วยกันตีเก้าอี้. ทำไมไม่สอน
กันไปทางอื่นว่า มันเป็นอย่างอื่น ทำไมจะต้องไปโกรธเก้าอี้, ทำไม
จะต้องไปช่วยกันหลอกให้เด็กเข้าใจว่าเก้าอี้เป็นตัวตน ช่วยกัน
ตีเก้าอี้.

นี่เรียกว่า ไม่มีระบบ ที่จะอบรมสั่งสอนเด็ก ๆ ให้ฉลาด
ขึ้น ๆ ตามอายุ มีแต่สอนหรือปล่อยให้โง่มากขึ้น ยึดมันถือ
มันมากขึ้นตามอายุ ยึดมันของงามของสวยของเอรีศอร้อย
คอยแต่จะถามว่า เสื้อผ้าตัวไหนสวยจะซื้อให้ ลูกเล็ก ๆ จะเล่น

ของเล่นแพงๆ อย่งไรก็จะซื้อให้ มันก็ทำให้เสียความรู้สึก
เสียนิสัย. ไม่มีพ่อแม่คนไหน ที่จะพาลูกไปที่ร้านขายของเล่น
สวยๆ แพงๆ แล้วก็บอกลูกว่า ทั้งหมดนี้เขามีไว้ให้เราเ
นะลูกเอ๋ย, ไม่มีใครเลย ไม่มีใครบอกลูกอย่างนี้เลย. มีแต่
ถามว่าชอบอันไหน อันไหนสวยที่สุด ชอบอันไหน แม่จะซื้อ
ให้ แพงเท่าไรก็ไม่ว่า, มันมีแต่อย่างนี้; หรือว่าของกินก็
เหมือนกัน ของกินแพงๆ ประหลาดๆ ไม่ได้บอกลูกว่า นี่มี
ไว้สำหรับให้เราเเงนะ มีแต่ถามว่า มึงจะกินอะไรแม่จะซื้อให้
ทั้งนั้นเลย. ไม่ได้สอน ไม่ได้สอนให้รู้เรื่องว่า ควรจะเป็น
อย่างไรรกับสิ่งแวดล้อมทั้งหลายเหล่านี้; จึงน่าสงสารที่ว่าเด็กๆ
เริ่มฝังความรู้สึกเป็นตัวกูเป็นของกูมากขึ้นๆ, แล้วก็เต็มไป
ทั้งโลก มีความต้องการในลักษณะที่ไม่จำเป็นมากขึ้นๆ ;
แล้วก็ไม่รู้ว่ใครเป็นคนรับผิดชอบ.

ทำไมจะต้องยอมผ้าให้เป็นสี ทำไมจะต้องพิมพ์ดอก
ของผ้า แล้วจึงเอามาใส่ได้ ต้องปักเป็นลูกไม้เป็นอะไรแล้ว
จึงจะเอามาใส่ได้, นี่ความคิดมันเดินไปในทางนั้น. ถ้าเอา
แต่ว่ามันไม่ต้องยอมก็ได้ หรือว่าถ้าย้อม ก็ย้อมในทางที่ทำให้
มันทนมากกว่าในทางสวยงาม, ไม่ต้องย้อมสีเขียว สีแดง

บักลวกลายอะไรต่าง ๆ เหมือนที่เขาทำกันอยู่ ให้มันหลอกตา ให้มันหลอกใจไว้เรื่อย ๆ ไป ตูลายของผ้าที่เขาประคิษรูกันขึ้นมาใหม่ ๆ ๆ ๆ มันเป็นเรื่องไม่จำเป็น. เครื่องนุ่งห่มเกิดขึ้นมาในลักษณะที่เกินจำเป็น หรือไม่จำเป็นมากขึ้น.

อาหารการกินก็เหมือนกัน ในลักษณะที่เกินจำเป็น หรือไม่จำเป็นมากขึ้น, ดูแก้ตตาล็อกขายอาหารสมัยปัจจุบันนี้ แล้วเวียนหัวจนไม่รู้อาจะซื้ออะไร. ที่อยู่ท่าอาศัยก็เกินจำเป็น เกินจำเป็น ต้องหาเงินมาใช้มาก ต้องไปโกงเขามาก ๆ จึงจะพอใช้. ยานพาหนะก็เกินจำเป็น คันเดียวไม่พอ ต้องหลายคัน. คันราคาหมื่นใช้ไม่ได้ ต้องใช้ราคาแสนคันราคาแสนใช้ไม่ได้ ต้องใช้รถราคาล้าน. นี่มันเจริญฟุ้งไปทางนี้ เกินความจำเป็น แล้วก็เอาไปหลอเลียงกิเลสตัณหา เรื่องตัวของคุณ.

บ้าหรือดี ที่เราจะมานั่งพิจารณาโลกทั้งโลกกันอย่างนั้น จะเป็นเรื่องบ้าหรือเรื่องดี ขอให้ช่วยตัดสินกันหน่อย. แต่ในที่สุดว่า มันเรื่องนั้นแหละมันคือเรื่อง ปัญหา : ความโง่, โง่ ๆ โง่ มากขึ้น ๆ มีวิชขามากขึ้น ก็มีตัณหามากขึ้น ก็มีความต้องการมากขึ้นเห็นแก่ตัวมากขึ้น, จนจิตใจก็ค้อยู่แต่ว่าทำอย่างไรจะได้สิ่งเหล่านั้นมา คือสิ่งที่ไม่จำเป็นสิ่งที่เกินความ

จำเป็นมา. เรื่องกินเรื่องอยู่ เรื่องนั่งเรื่องห่ม เรื่องที่อยู่อาศัย
หรือแม้แต่เรื่องหยูกยา ยาแก้ไข้ นึกเป็นเรื่องเกินจำเป็นมากขึ้น.

อตัมมยตา คือ ธรรมจักรที่ตกกิลเลส.

นี่มันเป็นโลกที่มีต โลกที่หลง, โลกที่สกปรก รกรุงรัง
เต็มไปด้วยหมกทั้งข้างนอกทั้งข้างใน. อะไรที่จะไปกวาดล้าง ตัด
ทำลายให้มันเกลี้ยงเกลา ให้มันสะอาด ให้มันถูกต้องได้?
ก็ไม่มีอะไร นอกจากสิ่งที่เราเรียกกันว่า ธรรมจักร ธรรมจักร,
ช่วยกันหมุนธรรมจักรให้เข้าไปในจิตใจของคน ไปตัดความโง่
ของคน ตัดกิลเลสตัณหาของคน, มันก็จะเกิดความถูกต้อง ความ
สะอาด ความสงบขึ้นมา. อย่าลืมว่าวันนี้เป็นวันธรรมจักร
เป็นวันธรรมจักรของพระพุทธเจ้าที่ประกาศธรรมจักร, แล้ว
ธรรมจักรที่จะเข้าไปตัดสิ่งนั้นได้ก็คือ ปัญญาในระดับ
อตัมมยตา อตัมมยตา อย่างที่เราพูดกัน, ขอให้รู้จักอตัมมยตา
แล้วจะได้ชอบ.

เห็น อนิจจตา — ไม่เที่ยง, แล้วก็เห็น ทุกขตา
— เป็นทุกข์, แล้วก็เห็น อนัตตตา — ไม่ใช่ตน, แล้วก็เห็น
ธัมมัญญิตตา ว่ามันเป็นไปตามธรรมชาติอย่างนี้, แล้วก็เห็น

ธัมมนิยามดา ว่ามันเป็นกฎของธรรมชาติบังคับอยู่, ก็เห็น
อิทัปปัจจยดา ว่ามันไม่มีอะไร ที่จะนอกไปจาก การปรุงแต่ง
ของเหตุของปัจจัย อย่างอื่นไม่มี มันต้องเป็นไปตามเหตุตาม
ปัจจัย.

เขาให้พรกันว่าให้อยู่ร้อยปีพันปี, *ขอร้องให้อยู่ร้อยปี
อย่าให้ตาย มันก็เป็นไปไม่ได้ มันต้องเป็นไปได้เพียง อิทัป-*
ปัจจยดา. ขออวดสักหน่อยนะ ว่า อาตมานี้มีคนขอร้องว่า
อย่าเพิ่งตาย อย่าเพิ่งตายนะ อย่าเพิ่งตาย อยู่ช่วยสั่งสอนเขา
ต่อไปอีก, มากมายหลายสิบคนหลายร้อยคนเต็มที เขียนจด
หมายมาก็มี บอกตรงๆ ก็มี, *ดู ดู คุณันสี* เพราะไม่รู้เรื่องนี่
เพราะไม่รู้เรื่องอิทัปปัจจยดา. อาตมาบอกว่า โอ้ ไม่ได้ตอก
มันต้องแล้วแต่ *อิทัปปัจจยดา* เขาก็ฟังไม่ถูก เพราะไม่รู้ว่
อิทัปปัจจยดาเป็นอย่างไร, อิทัปปัจจยดาเป็นอย่างไร.

เมื่อเห็นว่ามันไม่เป็นอย่างอื่นได้ เป็นไปตามความ
ต้องการไม่ได้ เป็นไปตามความประสงค์ของใครไม่ได้ เป็นไป
ตาม อิทัปปัจจยดา, นี่ก็เรียกว่า มันว่างจากความหมายแห่ง
ตัวตนโดยแท้จริง เป็นสุญญตาขึ้นมา เห็น สุญญตา ก็
ว่างจากตัวตนขึ้นมา.

ครนแล้วก็เห็นว่า โอ้ มันต้องเป็นอย่างนี้เอง, ตถาตา
 ต้องเป็นอย่างนี้เอง, ต้องเกิด ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องไข้
 ต้องเป็น ต้องตาย ไปตามเรื่องของสังขาร. ก็เลยคิดว่า *พอกัน*
ที่จะเป็นอย่างนี้ ที่จะเป็นอย่างนี้ หมายความว่า *พอกัน*
 อย่างนี้ หมายความว่า อย่างนี้ โง่ ๆ. ที่เป็น อนัตตา เห็นเป็น
 อัตตา อย่างนี้ *พอกัน* ที่ *พอกัน*, ที่เป็นของว่างเห็นเป็นไม่ว่าง
 อย่างนี้ *พอกัน* มาเห็นกันเสียใหม่ให้ถูกต้องที่. นั่นแหละ
 ความคิดที่มันเดินไปถูกทางของธรรมะ เกิดเป็น อตัมมยตา
 ขึ้นมา ว่า *พอกัน* ที่ *พอกัน* อย่างนี้ *พอกัน* เล็ก เอาอย่าง
 อันที่ไม่เป็นอย่างนี้ คือที่ไม่ทุกข์ ที่มีความทุกข์น้อย ทุกข์น้อย
 ทุกข์น้อย จนกว่าจะไม่ทุกข์ ไม่เป็นทุกข์.

ความรู้ที่จะออกมาเสียจากสิ่งที่ เป็นทุกข์ แล้วไปสู่
 ความไม่ทุกข์ นี้คือความรู้ที่เรียกว่า อตัมมยตา, *ความรู้ที่จะออก*
มาเสียจากทุกข์ เพื่อจะไปอยู่อย่างไม่มีทุกข์ นี้คือ *อตัมมยตา*,
 นับตั้งแต่ชั้นเล็กๆ เลื่อนขึ้นมา เลื่อนขึ้นมา สูงๆ ขึ้นไป.
 รวมความว่า มัน ต้องละสิ่งที่ควรละ สิ่งที่ควรละ สิ่งที่ควรละ
 จนไม่มีเหลือ แล้วก็หมดปัญหา, อตัมมยตาตัวสุดท้ายมันก็
 ละภพ ละชาติ ละสังขาร ละอะไรหมด เป็นนิโรธเป็นนิพพาน

ไปเลย มันจบอย่างนั้น. นี่เรียกว่า อตัมมยตาเหมือนกับจักร
จักรที่คมกล้า ฟาดฟันสิ่งเหล่านั้นหายไป หมดไป หายไป
ตามลำดับ จนไม่มีเหลือ จนไม่มีสิ่งเลวร้ายหรือฝ่ายกิเลส
เหลืออยู่เลย.

นี่อตัมมยตาทำหน้าที่เหมือนกับจักร แต่ว่าเป็น จักร
ของธรรมะ ไม่ใช่ที่ทำด้วยเหล็กกล้า ที่เขามีก้อนอยู่ นั่นเป็น
จักรวัตถุ เป็นเรื่องของวัตถุ; นี่จักรภายในเป็นเรื่องของ
ธรรมะ แต่ว่าคมกว่า คือสามารถจะตัดกิเลสตัณหาได้. จักร
ที่ทำด้วยเหล็กกล้ามันตัดกิเลสตัณหาไม่ได้ เพราะว่ากิเลสตัณหา
สร้างขึ้นมาจาก จักรชนิดนั้น จะไปตัดอะไรได้ ถ้าเป็นจักรของ
ธรรมะ มันจะตัดได้.

อตัมมยตาตัดขาดจากสิ่งที่ ให้เกิดทุกข์.

ยุติกันที่ว่า อตัมมยตา คือเครื่องตัดขาดจากสิ่งที่
ไม่ควรจะอยู่ด้วยกัน สิ่งที่มีปรุงแต่งเราให้เป็นทุกข์ สิ่งนั้น
คือสิ่งที่ไม่ควรจะอยู่ด้วยกัน; จะเป็นอะไรก็ได้ มีเหตุปัจจัย
ชนิดไหนก็ได้ รวมทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้วเรียกสั้น ๆ ว่าสังขาร
คือสิ่งที่ปรุงแต่ง สิ่งที่ทำหน้าที่ปรุงแต่ง ปรุงแต่งให้เกิดอะไร

ต่าง ๆ นานา ^{สิ่ง}ที่^{นี้}ต้องตัดขาดไม่ให้มันปรุงแต่งได้. นั่นคือ
ความหมายว่าของคำว่า อตัมมยตา ไม่ปล่อยให้สิ่งที่เคยปรุง-
แต่งให้เป็นทุกข์นั้นปรุงแต่งได้อีกต่อไป; มันยืดยาวอย่าง^{นี้}
แปลยากคำคำ^{นี้} ที่จะแปลให้คนที่ไม่เคยรู้เข้าใจได้ทันทีนั้นมัน
แปลยาก.

สิ่งใดที่มันได้ปรุงแต่งเรา ให้จมอยู่ในกองทุกข์ หรือ
ให้มีความทุกข์ใหม่ ๆ เกิดขึ้นก็ตาม, มันปรุงให้เกิดความทุกข์
แล้ว สิ่งนั้นจะต้องตัดขาดออกไป, มีความรู้ที่จะตัดขาด
ออกไป รู้เรื่อง^{นี้} รู้เท่าทันมัน ตัดให้มันขาดออกไป นั่น คือ
อตัมมยตา, จะตั้งชื่อว่าอะไรดี คุณก็ไปคิดเอาเองก็แล้วกัน
พูดด้วยภาษาไทยนั้นมันยุ่งเต็มที, ภาษาบาลี เรียกสั้น ๆ ว่า
อตัมมยตา มีความหมายอย่างนั้น. ถ้าจนปัญญาแล้วก็ใช้ภาษา
บาลีกันดีกว่า, พูดคำว่า อตัมมยตา อตัมมยตา ให้มันติดปาก
กันเสียดีกว่า จะไม่ลำบาก.

แต่ว่าก่อนที่จะทำอย่างนั้นได้มันต้องเข้าใจ เข้าใจ
คำว่า อตัมมยตา สิ่งที่จะตัดขาดจากสิ่งที่มันปรุงแต่งให้เป็นทุกข์,
การตัดขาดจากสิ่งที่มันปรุงแต่งให้เป็นทุกข์ เรียกว่าอตัมมยตา.

มันจะเป็นอะไรก็ตามใจ ถ้ามันปรุงแต่งให้เป็นทุกข์ก็ตัดขาดไป
 เถอะ จะเป็นของรักของพอใจ แก้วแหวนเงินทองอะไรก็ตาม
 ที่มันปรุงแต่งให้เป็นทุกข์ ก็ต้องตัดขาด, แล้วก็ต้องหาชนิดที่
 ไม่ปรุงแต่งให้เป็นทุกข์ ไปอยู่กับสิ่งที่ไม่ปรุงแต่งให้เป็นทุกข์
 จะดีหรือจะหมกปัญหา.

ความหลงคือผลของการขาดความรู้

เรื่องอตัมมยตา.

การที่เราพัฒนาอะไรกันไม่ได้, ขออย่าอีกที่ว่า
 พัฒนาแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองทำไปไม่ได้ เพราะขาด
 ความรู้เรื่อง อตัมมยตา ที่จะมาใช้ตัดความโง่เขลาหลงไหล
 ในอบายมุข, ในเรื่องวัตถุ ในเรื่องเนื้อเรื่องหนัง ซึ่งมันเป็น
 ข้ำศึกหรือตรงกันข้ามกับความสุขหรือความสงบ, เมื่อไป
 บูชาหลงไหลในบัจจัยที่ปรุงแต่งให้เกิดความทุกข์ แล้ว
 มันจะพัฒนากันได้อย่างไร. ไม่เฉพาะแต่พัฒนาแผ่นดินธรรม
 แผ่นดินทอง, พัฒนาอะไรก็ตามใจก็อย่างๆ จะเป็นพัฒนาที่
 ถูกต้องคือดีกว่าเดิม แล้วก็ต้องอตัมมยตา ทางอื่นมันไม่มี, วิธี
 อื่นมันไม่มี หรือถ้าวิธีอื่นมีก็คือเรียกชื่อว่า อตัมมยตานั้นเอง.

ใครจะมีวิธีอย่างไรมากกว่าวิธี ก็สิบก็ร้อยวิธี ถ้าทำหน้าที่อย่าง
 หนักก็ได้ชื่อออกत्मมตาแหละ, แต่คนที่มีหรือที่ใช้ไม่รู้จักชื่อก็
 ได้ แต่ว่าให้มันมีเถอะ แม้ไม่รู้จักชื่อไม่เรียกชื่อถูกก็เอา ขอ
 ให้มันตัดสิ่งที่เป็นข้าศึกศัตรูได้ก็แล้วกัน.

ขอให้เจริญ เจริญขึ้นมาจากความหลง ความโง่
 อวิชชา เจริญขึ้นมาจากความโง่ เสียจากอวิชชา กิเลส
 ตัณหา เจริญขึ้นมาจากเสีย, เจริญขึ้นมาจากเสีย อย่าเจริญอย่างจมลงไป
 จมลงไป จมลงไป. เต็มวันโลกกำลังเจริญจมลงไป จมลงไป
 ในความโง่ อวิชชา ตัณหา บุษบาฝ่ายบวก ที่เรียกว่าฝ่ายบวก
 ฝ่ายดี ฝ่ายดี ฝ่ายน่ารักน่าพอใจ ที่เขาเรียกว่า *positive*.
 แล้วอีกทางหนึ่งก็ไปโง่ ไปหลงเกลียดกลัว *negative* คือฝ่าย
 ลบ มันก็เลยเป็นศัตรูทั้งสองฝ่าย คือทั้งฝ่ายบวกและฝ่ายลบ
 ทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว, ฝ่ายดีก็ทำให้โง่ให้หลง ฝ่ายลบก็ขู่ให้กลัว
 ให้ลำบากให้ยุ่งยาก เลยเป็นทุกข์ทั้งสองฝ่าย. เรามาตัดความ
 โง่อันนี้เสีย ว่าจะไม่โง่จะไม่หลงกันอย่างไร, จะปฏิบัติต่อสิ่ง
 เหล่านี้ให้ถูกต้อง สำเร็จประโยชน์อยู่อย่างสงบเย็นก็แล้วกัน
 ไม่ต้องเป็นความหลง.

อย่างเรื่องกามารมณ์เรื่องทางเพศนี้ ไม่ต้องถึงกับ
 หลง, ถ้ามันเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องมี ก็มีอย่างที่เป็นจะต้อง
 มี หรือเท่าที่จำเป็นจะต้องมี หรือเท่าที่จะจำกัดควบคุมไว้ได้
 ว่าอย่าให้มันเป็นอันตราย. เคียงวันหลงบูชาเป็นสรวง สูงสุด
 ยิ่งกว่าใดๆ; คนชนิดนี้นะ ถ้าสมมุติว่าพระพุทธเจ้าเสด็จมา
 พร้อมวันเดียวกับนางงามจักรวาลมา เขาไปรับนางงามจักรวาล
 กันหมด ไม่มีใครไปรับพระพุทธเจ้า. คิดดูให้ดี ความหลง
 มันมากเท่าไร ความหลงมันมากเท่าไร, ความหลงขนาดนี้
 กำลังมีอยู่หรือไม่? มันไม่มีอะไรพิสูจน์ เพราะพระพุทธเจ้าไม่
 มีจะเสด็จมา นางงามจักรวาลมีโอกาสที่จะมา เราเลยไม่มีทาง
 ที่จะพิสูจน์ว่าจะไปรับใครมากกว่า คาคะเนเอาเองก็แล้วกัน;
 ถ้าคนบูชาบวก บูชา *positive* สวยงามเอรีตอร้อยสนุกสนาน
 เหมือนที่คนทั้งโลกเขาบูชากันอยู่เดี๋ยวนี้ น่ากลัว คนที่ไป
 ท้อนรับพระพุทธเจ้า จะน้อยกว่าคนที่ไปรับนางงามจักรวาล.
 นี้ตัวอย่างเท่านั้นนะ มันจะเสียเวลามากไป ไปคิดเอาเองดูบ้าง
 ว่าเรากำลังหลงกันอยู่สักก็มากน้อย.

เอาละ มาพูดกันถึงเรื่องธรรมจักรกันดีกว่า ตัก ตัก
 ตักความโง่ความหลงทุกชนิด ทุกขนาด ทุกระดับ ทุกเวลา ทุก

สถานที่ให้หมดไปด้วยธรรมจักร, ธรรมจักร คือ อตัมมยตา มีสติปัญญาไม่โง่ไม่หลงกับมัน มันจะมาหลอกให้หลงเท่าไร ก็ไม่หลงกับมัน จึงจะเป็น อตัมมยตา. เรื่องที่จะนำมากล่าวให้เป็นตัวอย่าง หรือว่าเป็นแนวสำหรับการศึกษามันก็มีอยู่มาก.

เมื่อพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้ว มีสาวกเกิดขึ้นบ้างพอสมควรแล้ว, พระพุทธเจ้าก็ประกาศในหมู่สาวกนั้นว่า ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ เราก็จันแล้วจากบ่วง ทั้งที่เป็นบ่วงทิพยและบ่วงมนุษย์ แม้เธอทั้งหลายก็จันแล้ว จากบ่วงทั้งที่เป็นบ่วงทิพยและบ่วงมนุษย์. เอา ไป ไป ไป กัน, เราไปกันไปคนละทิศคนละทาง อย่านไปซ้อนกันเลย ไปเผยแผ่ธรรมะ, ไปประกาศธรรมะ ให้สัตว์ทั้งหลายที่มีความทุกข์ จะได้พ้นจากความทุกข์ เพราะว่าสัตว์ที่ไม่โง่เง่านัก มีสติปัญญาจะฟังดูจะเข้าใจเรื่องนี้มันมีอยู่, ไปประกาศพรหมจรรย์ ประกาศศาสนา ให้สมบุรณ์ทั้งอรรณะทั้งพยัญชนะ ให้ถึงงามทั้งเบื้องต้นทั้งท่ามกลางและเบื้องปลาย, ไป ไป ไป แม้ฉันก็จะไปทางหนึ่งด้วยเหมือนกัน. นี่พระพุทธเจ้าท่านไม่เอาเปรียบสาวกนะ สาวกไปคนละทาง ท่านก็ไปทางหนึ่ง ไปเผยแผ่ธรรมจักร ธรรมจักร ให้รู้จักตัดสิ่งที่ควรตัด คือความทุกข์ นี่ก็เป็นพระพุทธประสงค์.

ตัดบ่วงที่ผูกพัน ด้วยอตัมมยตา.

อะไรที่ทำให้พระพุทธรเจ้าพ้นจากบ่วงทิพย์และบ่วงมนุษย์
 อะไร อะไร? มันก็คือ อตัมมยตาตัวเดิม อตัมมยตาตัวเดิม.
 อตัมมยตาที่ผลักพระสิทธัตถะออกจากการครองเมือง ออก
 มาบวช, อตัมมยตาตัวนั้นแหละ มันก็ดำเนินการต่อไป ๆ กว่า
 จะถึงที่สุด คือจบหน้าที่. นี่ขบใจกันใหม่ ขบใจอตัมมยตา
 กันใหม่, ที่ผลักพระสิทธัตถะออกจากบ้านจากเมือง ออก
 มาเป็นพระพุทธรเจ้า^๕นั้น อตัมมยตานะ มันเป็นบุญคุณของ
 อตัมมยตา, นี่ไม่ขบใจกันบ้างเลยหรือ ไม่รู้จักแล้วตัวเองจะ
 ไม่ได้รับประโยชน์อะไร ก็จะมีตัวเองอยู่ในกองทุกข์ ขอให้
 สนใจอตัมมยตา. สำหรับคนธรรมดาจะใช้คำว่าไสหัวออกมา
 แต่สำหรับพระสิทธัตถะ เราไม่กล้าใช้คำว่าไสหัวออกมา แต่มัน
 ก็พอ ๆ กันแหละ, พระสิทธัตถะมองเห็นอะไรจนทำให้อยู่ใน
 วัฏไม่ได้ แล้วบางทีจะเป็นอตัมมยตาตัวสุดท้าย; ก็นั่นที่^๕นั้น
 นอนขึ้นมา ก่อนนางบำเรอทั้งหลายจะตื่น ไปอ่านพุทธประวัติ
 ตอนนั้น^๕ดู เห็นอาการอัน^๕นั้นก็เลยออก, อตัมมยตาผลักไส
 ให้ออก. เราจะใช้คำว่าไสหัวเฉพาะฝ่ายกิเลส *กิเลสมันไสหัวให้*
ไปหาความทุกข์ อตัมมยตาน^๕จะเป็นเพียงผลักไสหรือเชือเชือก^๕

ได้ ออกไปหาความดับทุกข์, เราควรจะขบใจอตัมมยตา มัน
เป็นเครื่องตัดบ่วง ทั้งบ่วงทิพย์และบ่วงมนุษย์ เหมือนกับว่า
ในสนามรบ มันมีลวดหนามบ้างสนามเพลาะบ้าง เขาชุกคักกัน
เอาไว้ ก็มีรถถังชนิดหนึ่งออกมาตัดเกลี้ยงหมดเลย, อตัมมยตา
ก็เหมือนอย่างนั้นแหละ มันตัดบ่วงทิพย์และบ่วงมนุษย์ที่ผูก
พันสัตว์ทั้งหลายไว้.

อตัมมยตาทำลายอัสสาหะในกาม รูป อรูป.

แล้วอตัมมยตานี้มันช่วยให้บุกเข้าไปในทางที่สูงกว่า
บุกเข้าไปทำลายสิ่งเลวร้ายเหล่านั้น. อตัมมยตาบุกเข้าไปใน
กามโลก ไปทำลายความหลงในกาม, อตัมมยตาบุกเข้าไปใน
รูปโลก ก็ทำลายความหลงในรูป ในรูปธาตุ, อตัมมยตาบุก
เข้าไปในอรูปโลกก็ทำลายความหลงในอรูปธาตุ หมดความ
หลงในกามธาตุ รูปธาตุ อรูปธาตุ หมด มันก็หมดเท่านั้น ที่นี้
ก็เหลือแต่นิพพานธาตุ ก็เลยออกไปสู่นิพพาน.

อตัมมยตาบุกเข้าไป, บุกเข้าไปค้นหาทำลายสิ่งที่
เลวร้าย ที่ปรุงแต่งให้จมอยู่ในกองทุกข์ชั้นละเอียดชั้นประณีต

ประณีตจนลอกให้เห็นว่าเป็นคี่เป็นวิเศษ. ถ้ายังอยู่ในกอง
 ทุกข์ ยังติดจมอยู่ในกองทุกข์แล้ว มันจะตีวิเศษไปไม่ได้,
 ฉะนั้นเรื่องสวรรค์วิมานจะตีวิเศษไปไม่ได้ เพราะมันมีให้อยู่
 ในกองทุกข์, ชั้นพรหมโลกก็เหมือนกันแหละมันยังลอกให้
 มีตัวตน มีตัวก้อยู่ ยกหูชูหางอยู่นั้นแหละ. ฉะนั้นวิเศษ
 ไปไม่ได้ตอก จะเป็นสวรรค์ชั้นกามาวจร ชั้นรูปาวจร หรือ
 ชั้นอรุ pawจร มันก็ไม่วิเศษไปไม่ได้ ถ้ามันทำให้หลงติดอยู่กับ
 กองทุกข์, นี่จะต้องบุกเข้าไป. *อตัมมยตาบุกเข้าไปทำลาย*
อัสสาทะ —เส้นหรือรสร้อยทั้งหลาย ที่มีอยู่ในกามธาตุ
ในรูปธาตุ ในอรุ pawธาตุ, พอสิ้น จบหมดแล้ว ไม่มีเหลือ
แล้ว มันก็เป็นนิพพานธาตุ เป็นเหนือโลก.

อตัมมยตากำจัดอุปาทานว่าตัวตน.

ในบางกรณีมันเรื้องรังอยู่ในจิตใจ ก็เลสมันทำให้หลง
 หลงอยู่กับสิ่งที่ผูกพัน, จิตที่มีกิเลสมันก็พลอยหลงไหลอยู่กับ
 สิ่งที่มีมันผูกพัน เรียกว่า *อุปาทานियธรรม* — สิ่งเป็นที่ตั้งแห่ง
 อุปาทาน. เมื่อมีสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งอุปาทานแล้ว มันก็มี
 อุปาทาน กียตมันถอมัน, นิมิตตองรือสิ่งเหล่านี้ออก. รือ

สิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งอาสวะ เรียกว่า *อาสวานิยธรรม* นึกต้องร้อง
ออก. ไม่มีใครร้องออก นอกจากอติมมยา, *ต้องมีความรู้*
ขนาด อติมมยา จึงจะรอรกรากของอาสวานิยธรรม หรือ
อุปาทานิยธรรม เสียได้ คือสิ่งที่ให้จมอยู่ในกองทุกข์ ด้วยความ
ยึดมั่นถือมั่น หรือด้วยการสะสมกิเลส. มันต้องใช้อาการ
รุนแรงถึงกับเรียกว่า เผาให้มันหมดไป เผาให้มันหมดไป
เหมือนกับเอาไฟเผาอะไร เผาให้มันหมดไป, ธรรมะเป็นที่ตั้ง
แห่งอาสวะแห่งอุปาทานเหล่านี้ ต้องเผาให้หมดไป เผาให้
หมดไป. สิ่งเหล่านี้มารวมจุดอยู่ที่ ตัวตน ตัวตน ตัวตน
ต้องกำจัดตัวตนให้หมดไป, เผาสิ่งที่เรียกว่าตัวตนไม่ให้มีเหลือ
อยู่.

ทิฏฐิไฉยฝ่ายซ้ายเป็นสัสสตทิฏฐิ ถือว่ามีตัวตน มีตัว
ตน, ทิฏฐิไฉยขวามันก็ถือว่าไม่มีอะไรเลย เป็นนัตถิกทิฏฐิ,
นี่มันสุดโต่งสองข้าง มีตัวตน มีตัวตนเต็มที่ เป็นสัสสตทิฏฐิ
ไม่มีอะไรเลยเป็นนัตถิกทิฏฐิ อันนี้เป็นความโง่พอๆกัน.
ถ้าอยู่ตรงกลาง มันมีตัวตน มีตัวตนแต่ว่ามีใช้ตัวตน, มีตัว
ตนที่มีใช้ตัวตน, อะไรๆ ที่จิตใจรู้สึกว่าเป็นตัวตนนั้น คอย
ดูให้ถือว่ามันมีใช้ตัวตน อย่างนี้ เป็นสัมมาทิฏฐิเรียกว่า

อนัตตา, อนัตตาแปลว่าไม่ใช่ตัวตน ตัวตนที่มีความรู้สึกอยู่ในใจว่าตัวตนนั้น มันมิใช่ตัวตน มันจึงเรียกว่า อนัตตา ไม่ใช่ว่ามันจะไม่มีอะไรเสียเลย. อัจฉามันก็มีตามความรู้สึกของคนตามธรรมดา ใครรู้สึกว่าจะอะไรเป็นอัตตา ก็จึงสูญเสียใหม่ว่า มันไม่ใช่อัตตา มันเป็นอนัตตา, แต่มนุษย์ก็ต้องพูดอย่างเป็นอัตตา เพราะไม่รู้จะพูดอย่างไร แม้พระพุทธเจ้าก็ตรัสที่เป็นอัตตาๆ ไว้เยอะไปหมดเหมือนกัน.

อตุตา หิ อตุตโน นาโถ พระพุทธเจ้าตรัสนะ ตน
 เป็นที่พึ่งของตน เราไม่รู้ก็คิดว่ามีอัตตาที่เป็นอัตตา แต่ที่ว่าเป็น
 เป็นที่พึ่งของตน ตนก็มีใช้^{๕๘}อตุตา, แล้วมันก็ต้องช่วยตัวมัน
 เอง ต้องสร้างความรู้สึกขึ้นมา ให้เห็นว่า มันมิใช่อัตตา เป็น
 อัตตาที่มีใช้^{๕๙}อตุตา, แล้วก็มีได้หลงรักตัวตนที่จะเอาเป็นที่
 พึ่ง หรือตัวตนที่จะแสวงหาที่พึ่ง ไม่ต้องมีตัวตน. พระพุทธ
 ภาษิตที่พูดถึงอตุตา อตุตา นิมมิกเยอะแยะ เท่ากับพูดถึง
 อนัตตา, ถ้าพูดถึงอนัตตา ก็บอกว่ามันมิใช่ตัวตน ถ้าพูด
 ถึงอตุตตานี้พูดอย่างชาวบ้านพูด เพื่อให้ชาวบ้านฟังถูก ให้ชาว
 บ้านพอใจ ให้ชาวบ้านสนใจ. นตฺถิ อตุตสมี เปมฺ — ความ
 รักเสมอด้วยตนไม่มี, จึงฝึกตน จึงสงวนตน จึงยกตน, มีเยอะ

แยะไปหมด คน คน คน แต่อย่าลืมว่าที่ตรัสเรียกว่า คนนั้น
เป็นอนัตตา. คนที่เป็นอนัตตานั้นเป็นสัมมาทิฏฐิ, ถ้าเป็น
อัคราล้วน ๆ ก็เป็นมิจจาทิฏฐิฝ่ายสังสศทิฏฐิ. ถ้าคนชนิดที่
ไม่มีอะไรเลยนั้นก็เป็นนัตถิกทิฏฐิ.

ความกึกมันแบ่งแยกได้เป็นสองพวก พวกหนึ่งถือว่า
สพฺพํ อตฺถิ — สิ่งทั้งปวงมี พวกหนึ่งว่า สพฺพํ นตฺถิ — สิ่งทั้งปวง
ไม่มี นี่มันสุดโต่งอย่างนี้. พระพุทธเจ้าว่า อย่าพูดอย่างนั้น
มันอิทัปฺปัจจายตา มันแล้วแต่เหตุปัจจาย, มันก็มีชั่วคราว มีชั่ว
การปรุ้งแต่งเป็นไป ทั้งหมดนั้นมันก็เป็นอนัตตา. นี่ อนัตตา
มันไม่ใช่ตนเป็นสัมมาทิฏฐิ อยู่ตรงกลาง ไม่ใช่ สพฺพํ อตฺถิ,
สพฺพํ นตฺถิ จึงไม่เป็นสังสศทิฏฐิ จึงไม่เป็นนัตถิกทิฏฐิ.

พูดคำที่ฟังไม่รู้เรื่อง เกี่ยวกั่วงวลกลับกันหมด พอ
กันที ว่าไม่เป็นอัครา ไม่มีอัครา ไม่มีอัครา หรือว่าไม่ไม่มี
อัครา แต่ว่ามีอัคราซึ่งมิใช่อัครา นั่นแหละพุทธศาสนา,
มีอัคราซึ่งมิใช่อัครา นั่นแหละเป็นอนัตตา เรียกว่าอนัตตา.
ถ้าเป็นอัคราไปเสียหมด ก็เรียกว่า อัครา อัครา ตามแบบ
ของชาวบ้าน, ไม่มีอะไรเลยเรียกว่า นิรัตตา นิรัตตาตาม

แบบของมิจาภาทิฐิพวกหนึ่ง, แต่ถ้ามีอัคราซึ่งมิใช่อัครา เรียกว่า อนัตตา อนัตตา อนัตตาอยู่ตรงกลาง.

ถ้ามองเห็นอนัตตาเช่นนั้นแล้ว จะไม่ยึดถืออะไรเลย มันจะถอนออกจากความยึดถือทั้งหมด ก็คืออตั้มยตา ถอนอัครานุทิฐิออกไปได้ ไปสู่อัตตา เห็นว่าเป็นอัครา ซึ่งมีใช้อัครา เห็นทุกอย่างเป็นอนัตตา คือเป็นอัคราที่มีใช้อัครา แต่เป็นอนัตตา, อย่างนี้เลิกละหมด ทั้งสัสสตทิฐิและนัตติกทิฐิ เลิกละหมดทั้งตัวตนและทั้งของตน. นี้ถึงขนาดเผาไฟกันเลย ไม่ให้มีตัวตนเหลือ ไม่ให้มีตัวตนสำหรับจะยึดมั่นถือมั่นด้วยอุปาทานอีกต่อไป มันมีตัวตนซึ่งมิใช่ตัวตน.

ธรรมมาจาจักร อาณาจักรแห่งอตั้มยตา

อาณาจักรแห่งสันติภาพ.

เอา ที่นี้เมื่อเผาล้างกวาดเกลี้ยงกันแล้ว มันก็จะต้องสร้างสรรค์อะไรขึ้นมาหน่อย; มันก็สร้างสัมมาทิฐิ, ประดิษฐานอาณาจักรแห่งสัมมาทิฐิขึ้นมาใหม่ แทนอาณาจักรนรกเลวร้าย. อาณาจักรสัมมาทิฐิ ก็คือ ธรรมมาจาจักร

หรือ อาณาจักรแห่งอตัมมยตา เป็นอาณาจักรที่อตัมมยตา
 ควบคุมอยู่ คุ้มครองอยู่, คนก็โง่ไม่ได้ โง่ไปหลังยึดมั่นถือ
 มั่นในสิ่งใดไม่ได้. นี่แหละอาณาจักรแห่งธรรม, ธรรมาณา
 จักร อาณาจักรนี้ถูกธรรมจักรทำหน้าที่ให้คนทั้งหลายหุตา
 สว่างไสว ไม่โง่ไม่หลงอะไรเป็นอัตตาอีกต่อไป. ธรรมจักร
 ช่วยให้เป็นอย่างนี้ เกิดธรรมาณาจักรขึ้นมา ก็คืออาณาจักร
 แห่งอตัมมยตา, อาณาจักรแห่งอตัมมยตา, คงจะไม่มีใครเคย
 ได้ยินหรือเคยพูดจา.

เดี๋ยวนี้ต้องมองเห็น ต้องมองเห็นอตัมมยตา ที่มี
 บุญคุณอย่างยิ่ง ที่ดอนสัตว์ให้ออกจากกองทุกข์ ที่ใส่หัวสัตว์
 ให้ออกจากกองทุกข์ เมื่อมันไม่ยอมออก ก็ใส่หัวจนมันออก
 ไปจากกองทุกข์ให้จนได้. ในที่สุดมันก็มีผลที่ต้องการ คือ
 สันติภาพ สันติภาพ ชีวิตที่ไม่มีความทุกข์, ไม่มีอะไรมา
 เบียดเบียน มาเผาผลาญ มาครอบงำมาย่ำยีมาบีบคั้น, เป็นอิสระ
 เสรีพ้นจากอำนาจแห่งกิเลสและความทุกข์ทั้งหลาย.

นี่เป็นโลกที่ว่าง ว่างจากอัตตา แต่กลับมีธรรมะ
 มากมาย, ไม่มีอัตตา ว่างจากอัตตา แต่มีกรุณาในโลกนี้

นำหัวใหม่ ไม่มีตัวตน แต่มีกรุณา, ไม่มีตัวตนที่จะเห็นแก่ตน
แล้วมันก็ให้เห็นแก่ผู้อื่น และรักผู้อื่น. ในโลกที่ไม่มีตัวตน
กลับมีกรุณา เพราะมันไม่เห็นแก่ตน, เพราะมันไม่มีกิเลสที่
จะเห็นแก่ตน มันก็รักผู้อื่น, มันก็เต็มไปด้วยกรุณาใหญ่หลวง.
แล้วมันก็ยัง มีอุเบกขา ไมยินดี ไมยินร้าย, ไม่บ้าดี ไม่หลงดี
ไม่บ้าชั่ว ไม่หลงชั่ว ไม่บวก ไม่ลบ ไมยินดี ไมยินร้าย. สิ่งทั้ง
ปวงเป็นอนัตตา จึงไม่ไปยินดียินร้ายในสิ่งใด, ที่มาให้รักก็
ไม่รัก ก็ไม่เกิดกิเลสประเภทโลภะหรือราคะ, ที่มาให้โกรธให้
เกลียด ก็ไม่โกรธ ไม่เกลียด มันก็ไม่เกิดกิเลสประเภทโทสะ
หรือโกรธ; ที่มาให้สงสัยหลงไหล กังวลใจ มันก็ไม่มี มันก็ไม่
สงสัย เพราะมันไม่มีความต้องการอะไร มันก็ไม่เกิดกิเลส
ประเภทโมหะ.

ไม่เกิดกิเลสประเภท โลภะ โทสะ โมหะนั้นแหละ
สันติภาพสูงสุดอยู่ที่นั่น. ความสงบเย็นสูงสุดมันอยู่ที่นั่น,
ความบริสุทธิ์สูงสุดอยู่ที่นั่น จนพระพุทธเจ้าตรัสว่า ความสันราคะ
สันโทสะ สันโมหะนี้เป็นปรีชา เป็นความรอบรู้สูงสุด ที่ผู้ใด
รู้แล้วก็ได้รับประโยชน์สูงสุด คือดับทุกข์สิ้นเชิง, มีสันติภาพ.

มีสันติภาพเพราะอำนาจแห่งความรู้ที่มีชื่อว่า อตัมมยตา, ความรู้ที่ทำให้พูดออกมาว่า *กูไม่เอา กับ มึง อีก ต่อไป* ในสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์ พอกันที พอกันที เลิกกันที. ถ้าใครเข้าใจอย่างอื่นไม่ได้ ก็จำไว้ง่าย ๆ ว่า อตัมมยตา มีความหมายว่า พอกันที เลิกกันที กับ สิ่ง บ้า ๆ บอ ๆ อย่าไปหลงไหลอะไรกับสิ่งนั้นอีกต่อไป นั่นแหละคือ อตัมมยตา. มันก็จะ เป็น จักรที่คมกล้า, สติบัญญัติ เป็น จักรที่คมกล้า ตัดกระจายไปหมดทั้งโลกข้างนอกและโลกข้างใน. ตัดโลกข้างในได้แล้ว โลกข้างนอกก็ถูกตัดไปเอง เพราะมันไม่ไ้สร้างโลกโง่ ๆ ขึ้นมา นี่คือ อตัมมยตา กับ ธรรมจักร.

วันนี้เป็นวันธรรมจักร ขอให้รู้สึกอยู่เสมอ ว่าวันนี้เป็นวันธรรมจักร, อย่าพูดเสร็จแล้วก็เลิกกัน เวียนเทียนเสร็จแล้วก็เลิกกัน อย่างนี้ไม่มีธรรมจักร คนนั้นไม่มีธรรมจักร. ถ้ามีธรรมจักร ก็ต้องมีสิ่งที่ตัดทำลายสิ่งที่ควรตัดแล้วสิ่งนั้นก็เรียก อตัมมยตา. เรื่องที่พูดวันนี้ ก็คือ พูดเรื่อง อตัมมยตา กับ ธรรมจักร ; ใครเข้าใจก็จะเห็นได้ว่า มันเป็นเรื่องเดียวกันแหละ นี่ประกอบเรื่องธรรมจักรวันนี้ ก็ด้วยเรื่องอธิบาย อตัมมยตา เพิ่มเติม. หวังว่าท่านทั้งหลายคงจะได้

รู้จักสิ่งที่เรียกว่า อตัมมยตา เพิ่มขึ้นจากที่เคยรู้มาแต่ก่อน, หรือเพิ่มขึ้นจากที่เคยได้ยินได้ฟังเมื่อตอนบ่ายตอนเย็น. ^๕ในตอนค่ำมาพูดคุยขยายความไปตามแนวของคำว่า ธรรมจักร ธรรมจักร ธรรมจักร เพราะว่าวันนี้เป็นวันธรรมจักร.

ขอให้รู้จักธรรมจักร แล้วขอให้รู้จักใช้ธรรมจักร รู้จักใช้ธรรมจักร; ถ้าไม่รู้จักใช้ธรรมจักร ธรรมจักรก็ไม่มี ต่อเมื่อรู้จักใช้ธรรมจักร ธรรมจักรจึงจะมี, ^๕นี้เรียกว่า ศาสนาจะมีอยู่กับเรา ก็ต่อเมื่อเราใช้ศาสนาให้เป็นประโยชน์ ถ้าอยากจะให้พระศาสนาเจริญแล้วจงรีบใช้ศาสนา. ใครจะว่าบ้าบออย่างไร อาตมาก็พูดอย่างนี้แหละ ถ้าอยากจะให้พระศาสนาเจริญแล้ว จุณจงรีบใช้ศาสนาให้เป็นประโยชน์ ให้มากที่สุด นั่นแหละจะทำให้พระศาสนาเจริญ, ^๕ไม่ต้องซื้อหาพระมาแขวนคอ หรือไม่ต้องเบิกพระเนตรพุทธานิเชกอะไรกันที่ไหน, จุณรีบใช้ศาสนา รีบใช้ศาสนาให้มากที่สุด แล้วศาสนาก็จะเจริญยิ่งใช้ยิ่งมีมาก ยิ่งไม่ใช้ก็ยิ่งหายไป นำอัศจรรย์ใหม่ ใช้เข้าไว้ก็มีเพิ่มขึ้น ถ้าไม่ใช้จะหายไป จะบำรุงศาสนา ก็ขอให้รีบใช้ศาสนา. ถ้าใครอยากจะทำ

ศาสนา ก็อย่าโง่ไปหวังอะไร วิชาศาสนาให้เป็นประโยชน์ แล้วศาสนาก็จะเจริญด้วยการที่เราใช้ศาสนา.

ถ้าเราอยากให้ศาสนาเจริญ เราก็รู้จักกรรมะใน ลักษณะอย่างนี้, มือทัมมยตาเป็นเครื่องมือในการที่จะปฏิบัติ ศาสนา เอาหัวใจ เพชรเม็ดเอกของศาสนา คืออตัมมยตา มาใช้กำจัดสิ่งที่ควรจะทำกำจัดสิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในใจ นั่นแหละ คือการใช้ศาสนาให้เป็นประโยชน์.

และขอร้องครั้งสุดท้ายว่า อย่าเลี้ยงเบ็ดเลี้ยงไก่ไว้ไข ให้หมากิน หมา พุดหยาบไปหน่อยแล้ว พุดว่าให้สุนัขกิน อย่าเลี้ยงเบ็ดเลี้ยงไก่ไว้ไขให้สุนัขกิน. เดียวนมแต่พิธีรีตอง ทั้งนั้น บำรุงทุ่มเทกันเป็นการใหญ่, ทำบุญทำทานเป็นการใหญ่, แล้วก็เหมือนกับว่า เลี้ยงเบ็ดเลี้ยงไก่ไว้ไขให้สุนัขกิน คือไม่ได้รับประโยชน์อะไรจากพระศาสนานั่นเลยหรือจากเบ็ด ไก่นั้นเลย ไข่ออกมาไว้ให้สุนัขกินไม่สนใจ; คนที่ไม่ได้ทำ อะไร ไม่ได้เลี้ยงไม่ได้เสียสตางค์ กลับได้รับประโยชน์. มัน ก็ชักจะเป็นอย่างนั้นกันแล้ว แม้ที่สวนโมกข์, คนที่ใส่บาตร ให้พระกินทุก ๆ วันนั้น ไม่ค่อยเอาอะไร, แต่พวกฝรั่งที่เขาไม่เคยเสียสตางค์ในส่วนนี้ เขามาเอา มาขนเอาไป, เลี้ยงเบ็ด

เลี้ยงไก่ไว้ไข่ ให้คนอื่นกิน ตัวเองไม่กิน. ขอเตือนเป็น
ข้อสุดท้าย มีความไม่ประมาทในที่ทุกสถานเถิด พระ
พุทธเจ้าท่านสอนอย่างนั้น, ท่านหวังอย่างนั้น, ท่านขอร้องอย่างนั้น.

เอาละ พอสมควรแก่เวลาแล้ว ว่า อตัมมยตาเป็น
ธรรมจักร ที่จะค้ำที่จะเนือง, เนืองผ้าขี้ริ้ว เนืองส่วนที่
เป็นขี้ริ้วเป็นพังผืด ออกไปเสียจากส่วนที่มันควรจะสะอาด
บริสุทธิ์หมดจด คือตัวพระศาสนาแท้. บำรุงพระศาสนา
ด้วยการใช้อตัมมยตา เชือดเงื่อนไขที่ไม่ควรจะมีอยู่ในจิตใจ,
รับใช้พระศาสนาอย่างนั้น จะทำให้พระศาสนา มีอยู่ มีอยู่แล้ว
เจริญ เจริญ เจริญ, นี่จะเป็นความสุขสวัสดิ์แก่บุคคลนั้น.

ขอยุติการบรรยายครั้งนี้อย่างนี้เพียงเท่านี้.

อยู่กับธรรม

เมื่อสู้รบ กับศัตรู สู้ด้วยธรรม
จะปลุกปล้ำ กันเท่าใด ไม่เสียหาย
ถ้าสู้กัน อย่างนี้ ไม่มีตาย
ในสุดท้าย จะปรองดอง ต้องใจกัน.

เมื่อป้องกัน ศัตรู รู้ใช้ธรรม
เป็นกำแพง เพชรล้ำ เลิศมหันต์
ป้องกันได้ สารพัด นำอัสจรรย์
บ้อมค่ายมั่น กว่าสิ่งใด ในโลกคน.

เมื่อหลบซ่อน จากศัตรู อยู่กับธรรม
ไม่ระกำ ทุกข์เห็น สักเส้นขน
ช่วยปลุกปลอบ ชื่นชอบ น่ากมล:
ขอทุกคน จงมีธรรม ประจำกาย.

“สิริวิยาส”

“ออตัมมยดา”
อาวุธเพชร เฟด็จमार

- แผ่นดินทอง ต้องสะอาด สว่าง สงบ
บนแผ่นดิน ธรรมครบ ด้วยหน้าที่
แผ่นดินไทย มีจิตใจ อันเสรี
เพราะเหตุมี ยอดธรรมะ “ออตัมมยดา”
- ออตัมมยดา คือมั่นคง ในหน้าที่
สามัคคี ไม่มีจิต ริษยา
ทำงานสนุก เป็นสุข ทุกเวลา
“ออตัมมยดา” อาวุธเพชร เฟด็จमार
- งานสนุก สุขไปพลาง อย่างสวรรค์
เหงือเป็นมัน คือน้ำมนต์ มหาศาล
ทุกนาที ชีวิตเย็น เป็นนิพพาน
เพราะการงาน นั่นคือการ ประพฤติธรรม

พุทธทาสภิกขุ

รายชื่อหนังสือ ชุดหมั่นถนอ

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
๑.	พระพุทธคุณคำกลอน	๔	๒๔.	นิวรรณ์	๒	๕๒.	อตัมมยตา กับ สันติภาพ	๑
๒.	การศึกษาคืออะไร?	๑	๒๕.	วันครู	๑	๕๓.	พระรัตนตรัย	
๓.	การงานคืออะไร?	๑	๒๖.	แผ่นดินทองต้องสร้างด้วย แผ่นดินธรรม	๑		ที่ท่านทั้งหลายยังไม่รู้จัก	๒
๔.	ทรัพย์สินสมบัติคืออะไร?	๑	๒๗.	เมื่อพอใจในหน้าที่ ที่กำลัง กระทำ ก็มีสวรรค์อยู่ ที่นั่นเอง. เมื่อไม่รู้จักตัวเอง ก็ไม่รู้ว่าตนควรจะมีหน้าที่ อะไร	๑	๕๔.	การพัฒนาชีวิตโดยพระ- ไตรลักษณ์จัดเป็นอตัมมโย	๑
๕.	สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์	๑	๒๘.	ความเป็นพระอรหันต์	๑	๕๕.	ปฏิหารย์แห่งอตัมมยตา	๑
๖.	ปัญหาที่เกิดจากการศึกษา ไม่สมบูรณ์แบบ	๑	๒๙.	ธรรมะคุ้มครองโลก	๑	๕๖.	สหายธรรมของอตัมมยตา และ อตัมมยตาแก้ปัญหา ของมนุษย์ยุคปรมาณู	๑
๗.	ปาวธนา และธรรมะ ในฐานะสิ่งที่ต้องศึกษา	๑	๓๐.	คุกของชีวิต กับ เส้นใต้ ของคุก	๑	๕๗.	พระพุทธเจ้าที่ท่านยังไม่ รู้จักและอดมคคิของความ เป็นแพทย์	๒
๘.	ชาติในปฏิภวจสมุปบาท	๑	๓๑.	กระแสแห่งชีวิตเป็นสิ่งที่ ต้องรู้จัก	๑	๕๘.	การเห็นพระพุทธเจ้า พระองค์จริง และ พระพุทธเจ้ามีอยู่ใน ทุกหนทุกแห่ง	๑
๙.	ทางออกที่ ๓ แห่งยุค ปัจจุบัน	๑	๓๒.	สิ่งแรกที่จะต้องรู้จักนั้น คือความทุกข์	๑	๕๙.	ชีวิตที่ไม่เสียชาติเกิด	๑
๑๐.	การบวชคืออะไร?	๑	๓๓.	การหมดความเห็นแก่ตัว คือหมดทุกข์	๑	๕๐.	หลักเกณฑ์ที่จะช่วยโลก ให้รอดอยู่ได้	๑
๑๑.	ศาสนาคืออะไร?	๑	๓๔.	ชีวิต คือขันธทั้งห้า มีใช้ตัวตน	๑	๕๑.	เลิกอายุแล้วมาอยู่กับ อตัมมยตา	๒
๑๒.	ตัวตนคืออะไร?	๑	๓๕.	อตัมมยตาภา	๒	๕๒.	ความไม่เห็นแก่ตัว และความสุขสามระดับ	๑
๑๓.	อานาปานสติภาวนา	๑	๓๖.	อตัมมยตาประยุกต์	๒	๕๓.	อารมภ์ภาของการเลิกอายุ	๑
๑๔.	ธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้อง ศึกษาทั้งชนิดมัตถนและ ไมมัตถน	๑	๓๗.	อตัมมยตาใช้หย่าอะไร ได้บ้าง	๒	๕๔.	พระรัตนตรัยนั่นแหละ คือตัวพุทธศาสนา	๑
๑๕.	คุณพระไม่ตาย	๑	๓๘.	เด็กจะเป็นผู้สร้างโลก ในอนาคต	๑	๕๕.	ชีวิตที่มีพื้นฐาน และสิ่ง ที่เป็นพื้นฐานของชีวิต	๑
๑๖.	คุณพระไม่ตายและ เกิดมาทำไม?	๑	๓๙.	คู่มืออานาปานสติภาวนา อย่างสมบูรณ์แบบ	๒	๕๖.	อริยสังและอตัมมยตาภา และ อตัมมยตาภิธรรม จักร	๑
๑๗.	ความรักดี	๑	๔๐.	การใช้อานาปานสติให้เป็น ประโยชน์ในบ้านเรือน	๒			
๑๘.	เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า "พระเจ้า"	๑	๔๑.	บทช่วยจำสำหรับเรื่อง อตัมมยตา	๑			
๑๙.	ครูคือทำหน้าที่สร้างโลก	๑						
๒๐.	การท้าวตรตามแบบ โบราณ	๑						
๒๑.	ประมวลปรมาตถธรรม ที่คนธรรมดาควรทราบ	๑						
๒๒.	โลกอนัน	๑						
๒๓.	ความเกิดแห่งทุกข์ และ ความไม่เกิดแห่งทุกข์	๑						

อริยสัจและอตัมมยตากถา.

- อริยสัจสี่ เป็นหัวใจธรรมที่ทรงแสงกลอดพระชนมชีพ ตรูปรอยู่ที่สอนเรื่องทุกข์ กับ กัมมทุกข์ หรือ เพื่อดับทุกข์ เท่านั้น.
- อริยสัจ ให้รู้จักทุกข์และกัมมทุกข์, อตัมมยตาเป็นตัวการดับทุกข์ เครื่องดับทุกข์ และบิ้องกันมิให้ทุกข์เกิด.
- สิ่งผลักดัน ให้สิ่งมีชีวิตพัฒนาเลื่อนสูงขึ้น ไปตามลำดับจนพ้นทุกข์ คือ อตัมมยตา
- ความรู้สึกที่ทำให้หย่าขาดจากสิ่งเลวร้าย สิ่งทนอยู่ไม่ได้ทั้งปวง เรียกว่า อตัมมยตา.
- ใครมีหลักธรรม ๔ ทา เอาตัวรอดได้ในทุก ๆ กรณี.
- อริยสัจสี่ กับ อตัมมยตา เกี่ยวสัมพันธ์กันเหมือนกับจัดเป็น "คู่มือชุบชีวิตหนักให้เมาสบาย" อย่างสำคัญยิ่ง!!
- พระศาสนา (: เครื่องมือชุบชีวิตใหม่) จะอยู่กับคน ก็ต่อเมื่อคนใช้ศาสนาเท่านั้น.

อตัมมยตากับธรรมจักร

- ความหมายของธรรมจักร กับ อตัมมยตา เหมือนกัน คือตัดทุกอย่างที่ควรตัด หรือต้องตัด.
- จักรธรรมะ หมุนไปทั่วทุกโลก ตัดสิ่งที่ควรตัด ทั้งภายนอกและภายใน.
- การศึกษาสมัยปัจจุบัน สอนแต่ให้ฉลาด ไม่สอนให้ควบคุมความฉลาด จึงมี 'ปราชญ์นั่งร้องไห้' ให้ดู!
- ความเจริญของโลกที่ขาดธรรมะ ยังมีมากเท่าไร ความเห็นแก่ตัว จะยังมีมากเท่านั้น.
- โลกจะเจริญทั้งฝ่ายวัตถุและจิตใจ ต้องเปลี่ยนการศึกษาให้มารู้จักควบคุมกิเลสตัณหา, ความเห็นแก่ตัว, และรักเพื่อนร่วมโลก.
- ความเห็นแก่ตัวมีมากขึ้นตามอายุ เพราะมีการอบรมและจัดแวกล้อมไม่ถูกต้อง.
- ... จึงบำรุงพระศาสนา ด้วยการ ใช้พระศาสนาให้มากขึ้นเด็ก.